O O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

«TASDIQLAYMAN»
O'quv ishlar bo'yicha prorektor
__________ R.G'.Jumayev
"25" __02__ 2023 -yil

"KELISHILDI"
O'quv-uslubiy departament
boshlig'i________ M. A. Tursunov
"25" __02__ 2023-yil

"KELISHILDI"
Tabiiy fanlar fakulteti
dekani ________ E.D. Niyozov
"25" __02__ 2023-yil

Geografiya ta'lim yo'nalishida ixtisoslik fanlardan Yakuniy davlat attestatsiyasi sinovlari bo'yicha fanlar

DASTURI

2.05. Jahon geografiyasi va **2.06.O'zbekiston geografiyasi** ixtisoslik fanlari dasturi asosida tuzilgan.

Buxoro – 2023-yil

Сканировано с CamScanner

Dastur Buxoro universitetining Ilmiy kengashida ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan. (2023 yil "31" 01 dagi 8 – sonli bayonnoma)

Tuzuvchilar: **G.f.n., dotsent X.R.Toshov**
Katta o'qituvchi A.N.Nematov
Katta o'qituvchi I.E.Mirzoyeva

Taqrizchilar: **G.f.n., dotsent Y.B.Raxmatov**
(Navoiy davlat pedagogika instituti)
G.f.a.d., katta o`qituvchi G.S.Halimova (BuxDU)

1. Kirish

1.1. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni.

Tabiatga inson ta'sirining yildan-yilga ortib borishi, o'z navbatida tabiat qonuniyatlarini chuqur bilishni, shuningdek, tabiat va uning resurslaridan tejab-tergab, oqilona foydalanishni talab etadi. Bu esa geografik bilimlarni chuqur bilishni, tabiatdan foydalanishda ularga amal qilishni taqazo etadi.

Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi dunyo tabiati komplekslarining tarkib topishi va rivojlanish qonuniyatlarini o'rganuvchi fandir. Ushbu fan talabalarga yer kurrasida ro'y beradigan tabiiy jarayon va hodisalarni, geografik tizimlaryoki ularni tashkil qilgan ayrim komponentlar orasidagi o'zaro aloqadorlik va ta'sirni, o'xshash va farq qiluvchi qonuniyatlarni o'rganish bo'yicha bilimlar beradi. Shuningdek, okeanlar va materiklarning rivojlanish tarixi, geologik tuzilishi, relyef shakllari, iqlimi, ichki suvlari, tuproqlari, o'simlik va hayvonot olami haqida ko'nikmalarni shakllantirish asosida tabiat va jamiyat orasidagi munosabatlar, inson ta'sirida vujudga kelgan ekologik muammolarni tahlil etish talab etiladi.

Jahon mamlakatlari iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi o'quv predmetida aholi va xo'jalikni jahon va uning ayrim mintaqalarida, mamlakatlarida joylashish va rivojlanish xususiyatlari haqida bilimlarga ega bo'linadi. Mazkur fanning regional bo'limida talabalar dunyoning turli davlat va hududlarida ro'y berayotgan o'zgarishlar, ijtimoiy-iqtisodiy, demografik, siyosiy jarayonlarning mazmun-mohiyati, sabab-oqibatlari, qonuniyat va aloqadorliklari, shuningdek globallashuv jarayonlarining mintaqaviy xususiyatlari bo'yicha tegishli bilmi va ko'nikmalarga ega bo'lishlari talab etiladi.

O'tra Osiyo tabiiy va ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi zamonaviy oliy ta'lim geografiya fanining ajralmas bir qismi bo'lib, uning asosiy maqsadi talabalarga respublikamiz va unga qo'shni bo'lgan davlatlarning geografik rivojlanish xususiyatlari, relyefi, iqlimi, suvlari tuproq va landshaftlari, tabiiy-geografik provinsiyalari, tabiiy va mineral xom ashyo salohiyati, aholi va mehnat resurslari, iqtisodiyoti, uning tarmoqlar va hududiy tarkibi, rivojlanish xususiyatlariga doir bilimlarni shakllantirishdan iborat.

Jahon geografiyasi oliy ta'lim tizimida yuqori malakali geograflar tayyorlashda katta ahamiyatga ega. Ushbu fan to'rt qismdan iborat bo'lib, u o'z ichiga Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi, Jahon mamlakatlari iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi, O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi hamda O'rta Osiyo iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasini qamrab oladi.

O'zbekiston geografiyasi o'quv kursi Vatanimiz – O'zbekiston tabiiy sharoiti va resurslari, ulardan omilkorlik bilan foydalanish, muhofaza qilish haqida bilimlar berish bilan birga, respublikamiz tabiati va xo'jaligining rivojlanishi qonuniyatlarini tushunib olishga xizmat qiladi. Mazkur o'quv kursi davomida mamlakatimizning tabiati va uning o'ziga xos xususiyatlari, tabiiy va mineral xom ashyo salohiyati, aholi va mehnat resurslari, xo'jaligi, uning tarmoqlar va hududiy tuzilishi hamda rivojlanishi masalalari bo'yicha bilimlarni shakllantiriladi.

Сканировано с CamScanner

"O'zbekiston tabiiy geografiyasi" umumkasbiy fanlardan bo'lib, 5-6 semestrlarda o'qitiladi. Mazkur fanni o'zlashtirish uchun o'quv rejasidagi "Umumiy tabiiy geografiya", "Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya", "Jahon geografiyasi va boshqa fanlardan yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi. Mazkur fandan olingan bilimlar esa o'quv rejasidagi barcha ixtisoslik fanlaridan mashg'ulotlarni bajarishda keng qo'llanilib, bo'lg'usi mutaxassislarda ko'nikma va malaka shakllanishida muhim o'rin tutadi.

1.2. O'quv fanining maqsad va vazifasi

Jahon geografiyasi fanini o'qitishdan maqsad – talabalarga materik va okeanlarning vujudga kelishi, rivojlanishi, tuzilishi, tarkibiy qismlari, relyefi, iqlimi, suvlari, tuproqlari, o'simliklari va hayvonot dunyosini, landshaftlar, tabiiy komplekslar hosil bo'lishida ro'y beradigan hodisalar, jahon mamlakatlari iqtisodiyotining ixtisoslashuvi va rayonlashtirish, mintaqalar iqtisodiyotining tarmoqlar va hududiy tarkibi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish xususiyatlariga, O'rta Osiyo mintaqasida "tabiat-aholi-xo'jalik" tizimi doirasida tabiiy-geografik, geoekologik, ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy jarayonlarning rivojlanish qonuniyatlari va ularni boshqarish masalalariga oid bilim va ko'nikmalar berishdan iborat.

Fanning vazifasi:

- talabalarga umumiy tabiiy geografik qonuniyatlar, sabab va oqibat bog'lanishi orqali materiklar va okeanlardagi voqea va hodisalarni kelib chiqish xususiyatlari rivojlanish tarixi va inson ta'siridagi o'zgarishlari, dunyo siyosiy kartasining shakllanishi, tabiiy resurslar va ularning jahon mamlakatlari, mintaqalari bo'yicha taqsimlanishi, jahon aholisi va uning joylashuv xususiyatlari, mamlakatlarning geosiyosiy tizimi hamda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ko'ra turlarini o'rgatish;
- talabalarga mintaqa rivojlanishining tabiiy–geografik qonuniyatlari, sabab–oqibatlari, geoekologik rivojlanish muammolari haqida:
- O'rta Osiyo davlatlarining tabiati, geografik o'rni, tabiiy sharoiti va tabiiy resurs salohiyati, aholisi, milliy iqtisodiyot taraqqiyotini belgilab beruvchi tarmoqlarni rivojlanishi, davlatlarning o'zaro integratsiya jarayonlarining geografik hihatlari haqida;
- O'rta Osiyo davlatlarining umumjahon va regional miqyoslarda mehnat taqsimotida tutgan o'rni va ahamiyatini baholash, mintaqa geosiyosiy vaziyati, iqtisodiy, ijtimoiy , siyosiy rivojlanish muammolari, davlatlar amalga oshirirayotgan bozor islohotlari haqida nazariy va amaliy bilim berish hamda ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat.

O'zbekiston geografiyasi fanini o'qitishning **maqsadi** – talabalarda O'zbekistonning tabiiy hamda ijtimoiy–iqtisodiy geografiyasi bo'yicha kompleks bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir.

Fanni o'qitishning vazifalari: O'zbekiston tabiatini geografik o'rganish tarixi, O'zbekiston tabiatini shakllantiruvchi eng muhim omillar, mamlakatning tabiiy sharoiti va boyliklaridan xo'jalikni rivojlantirishda foydalanish, xo'jalikni tarmoqlar tarkibi, hududiy tashkil etilishi va rivojlanish qonuniyatlarini o'rgatishdan iborat.

2. Jahon geografiyasi va O'zbekiston geografiyasi ixtisoslik fanlari bo'yicha o'tkaziladigan yakuniy davlat attestatsiyasi sinovi yozma ishlarini

BAHOLASH MEZONI

Jahon geografiyasi va O'zbekiston geografiyasiixtisoslik fanlaridan Geografiya bakalavriat yo'nalishiga yakuniy davlat attestatsiyasi sinovi yozma usulda o'tkaziladi. Har bir variant 4 savoldan iborat. Variantdagi 4 ta savolning har biridan olish mumkin bo'lgan maksimal ball 25 ga teng bo'lib, jami 100 ball to'plash mumkin.

Har bir savolga javob to'g'ri va to'liq yoritilsa, Jahon va O'zbekiston geografiyasi kurslariga doir zamonaviy nazariyalarni bilishi, mustaqil, aniq fikrlar asosida muammolarga ijodiy yondashgan holda yoritilsa, javobda mantiqiy yaxlitlikka erishilgan bo'lsa, o'zlashtirish ko'rsatkichi 21,5-25 ball oralig'ida baholanadi.

Savolga to'g'ri javob yozilsa, Jahon va O'zbekiston geografiyasi kurslari bo'yicha ilmiy-amaliy jihatdan asosli mantiqli yoritilgan bo'lsa, biroq bugungi kunda fandagi dolzarb ilmiy-amaliy yangilanishlar amaliyot bilan bog'lashda ayrim noaniqliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa, o'zlashtirish ko'rsatkichi 21-18 ball oralig'ida baholanadi.

Savolga asosan to'g'ri javob yozilsa, biroq qo'yilgan masalaning mohiyati, mazmuni, natijalari yuzaki yoritilsa, fikr-mushohada bayonida tarqoqlik kuzatilsa, o'zlashtirish ko'rsatkichi 17,5-14 ball oralig'ida baholanadi.

Savolga javoblar noto'g'ri yozilsa, o'quv adabiyotidan so'zma-so'z ko'chirilgan bo'lsa yoki savollarga, umuman, javob yozilmagan bo'lsa, o'zlashtirish ko'rsatkichi 0-13,5 ball oralig'ida baholanadi.

T.r.	Umumiy ball	Baho	Bakalavr talabasining bilim darajasi	Xususiy ball
1	21,5-25	A'lo (86-100)	Qo'yilgan savollar mazmunan aniq yoritilib, siyosiy isloxotlar va jarayonlarning mazmun-mohiyati to'liq ochib berilgan.	8- 8,5
			O'zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy islohotlar tahlili va ularning amaliy samaralari, natijalari va hayotga tatbiq etilishi bo'yicha mustaqil, ijodiy fikr mavjudligi.	7- 7,5
			Javoblarda mantiqiy yaxlitlikka erishilgan va umumiy xulosalar qilingan.	5-6,5
			Imlo va stilistik xatolarga yul ko'yilmagan.	1,5-2,5

2	18 -21	Yaxshi (71-85)	Javob to'g'ri yozilgan, unda siyosiy bilimlar asosli yoritilgan, ammo sanalarda chalkashliklarga yo'l qo'yilgan. Javobda talabaning mustaqil mushoxada yuritish qobiliyati seziladi. Ijodiy yondashuv mavjud. Talaba muammoni tahlil qilish qobiliyati ega.	6-7 5,5-6 3,5-4 3-4
3	14-17,5	Qoniqarli (55-70)	Savolga javobda masalaning moxiyatini tushunilgan, ammo mazmun va natijalar yuzaki yoritilgan. Fikrlar bayonida tarqoqlik kuzatiladi. Javoblarda mantiqiylik tamoyili buzilgan. Tasavvurga ega, lekin taxlil yetarli emas.	5-6 4-4,5 3-4 2-3
4	0-13,5 gacha	Qoniqarsiz (0-54)	Savol bo'yicha aniq tasavvurga ega emas. Umuman javob yozilmagan. Noto'g'ri javob va ma'lumot berilgan. O'quv adabiyotidan aynan so'zma-so'z ko'chirilgan	0-13,5

3. Jahon geografiyasi va O'zbekiston geografiyasi fan dasturining nazariy qismi

Jahon geografiyasi fanning nazariy mashg'ulotlari mazmuni

I-qism. Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi

Yer yuzasining shakllanishi va rivojlanishi

Yer va sayyoralarning kelib chiqishi haqidagi tahminlar (gipotezalar). Litosfera plitalari va ularning harakatlari. Rift zonalari. Yer yuzasidagi asosiy relyef shakllari: geostruktura, geoskulptura haqida tushuncha.

Yerda quyosh radiatsiyasining taqsimlanishi. Radiatsiya va issiqlik balansi. Iqlim mintaqalari va ularning hosil bo'lishi. Yer yuzasining notekis isishi, past va yuqori bosim oblastlarining hosil bo'lishi, asosiy havo massalari, atmosfera havosining doimiy va mavsumiy harakatlari, past va yuqori bosim markazlari. Iqlim va vegetatsiya. Gidrotermik sharoit va biomassa miqdori haqida tushuncha. Bioxilma xillik. Okeandagi geografik mintaqalar va ularning quruqlikdagi geografik mintaqalar bilan o'xshashligi va tafovutlari. Sektorlik va uning hosil bo'lishi. Okeanbo'yi va ichki quruqlik sektorlari. Tabiat zonalari va ularning kelib chiqishi. quruqlikda geografik zonallikning namoyon bo'lishining umumsayyoraviy ko'rinishi (modeli). Iqlim o'zgarishi, uni oldini olishga qaratilgan harakatlar, Kito protokoli.

Quruqlikdagi tabiat zonalari

Quruqlikdagi tabiat zonalarining geografik mintaqalar bo'yicha ta'rifi. Ekvatorial mintaqa. Tabiat zonalari: doimiy yashil sernam va nam o'rmonlar (gileya); doimiy yashil, bargini to'kadigan o'rmonlar. Subekvatorial mintaqa. Tabiat zonalari: quruq savanna, siyrak o'rmon va butalar; nam va mo'tadil nam savanna va siyrak o'rmonlar; bargini to'kuvchi mo'tadil nam va quruq o'rmonlar; doimiy yashil yarimquruq o'rmon va butazorlar; nam va mo'tadil nam yashil o'rmonlar; nam va mo'tadil nam doimiy yashil o'rmonlar. Tropik mintaqa. Tabiat zonalari: doimiy yashil nam o'rmonlar; yarim doimiy yashil mavsumiy nam o'rmonlar; savanna, siyrak o'rmon va butazorlar; chalacho'l; cho'l. Subtropik mintaqa. Tabiat zonalari: o'tloq dasht va preriyalar; dasht; yozi nam siyrak o'rmon va butazorlar; cho'l; chala cho'l; o'rta dengiz bo'yi tipidagi o'rmon va butazorlar; yarim doimiy yashil keng bargli o'rmonlar; doimiy va yarim yashil aralash o'rmonlar, igna bargli o'rmonlar. Mo'tadil mintaqa. Tabiat zonalari: chalacho'l va cho'l; cho'lacho'l; dasht; o'rmondasht va preriyalar; keng bargli o'rmonlar; aralash o'rmonlar; igna bargli o'rmonlar; okean bo'yi o'tloqlari va sirak o'rmonlar. Subarktika va subantraktika mintaqalari. Tabiat zonalari: tundra; o'rmon-tundra. Arktika va antraktika mintaqalari. Tabiat zonalari: muz sahrolari; tundra.

Balandlik mintaqalari. Hosil bo'lishining asosiy sabablari. Balandlik mintaqalarining joylashishidagi asosiy qonuniyatlar. Balandlik va kenglik mintaqalari orasidagi farqlar va o'xshashliklar, har bir geografik mintaqalardagi balandlik mintaqalarining ta'rifi.

Qutbiy nomutanosiblik (assimetriya) va geografik qobiq rivojlanishining davriyligi. Termik ekvator, subtropik maksimumlarning joylanishi. Geografik mintaqalarning 4-50 shimolga siljish sabablari. Davriylik.

Tabiat zonalarining shakllanish tarixi, ularning tabaqalanish sabablari. Bo'r davridan boshlab hozirgacha tabiat zonalarning rivojlanishi. Muz bosish davrlarida tabiat zonalarining joylashishdagi o'zgarishlar. Paleolit, mezolit, neolit, bronza, temir va hozirgi davrda insoniyatning tabiatga ta'siri.

Yer yuzasining inson tomonidan o'zlashtirilishi va tabiiy landshaftlarning o'zgarishi. Tabiatdan foydalanishda, uni muhofaza qilishda inson xo'jalik faoliyatining ahamiyati. Madaniy landshaftlar. Landshaftlarni o'zgarish darajasiga qarab guruhlarga ajratish.

Yer yuzasini tabiiy geografik rayonlashtirish. Tipologik va individual-regional rayonlashtirish birliklari.

Okeanlar tabiiy geografiyasi

Kirish. Okeanlar tabiiy geografiyasining maqsadi va vazifalari, boshqa fanlar bilan aloqasi. Dunyo okeani tushunchasi. Dunyo okeani tabiatining asosiy xususiyatlari.

Okeanning birlamchiligi, ikkilamchiligi va litosfera plitalari tektonikasi nazariyalari. Okean tagi relyefining asosiy shakllari, okean tagi yotqiziqlari.

Dunyo okeanining iqlimi va suv massalari. Iqlim hosil qiluvchi omillar. Doimiy va mavsumiy past va baland atmosfera bosimi markazlari, doimiy shamollar. Suvning sho'rligi va harorati. Suv massalari va ularning harakati. Okeandagi hayot. Okean mavjudotlarining geologik faoliyati. Dunyo okeani biotsenozlari va biogeografik oblastlari.

Dunyo okeanining geografik mintaqalari. Suv yuzasidagi va okean tubidagi geografik mintaqalar. Okean tabiatini muhofaza qilish.

Сканировано с CamScanner

Regional birliklari: Tinch, Atlantika, Hind va Shimoliy Muz okeani. Okeanlarga umumiy tabiiy geografik ta'rif.

Materiklar tabiiy geografiyasi

Yevrosiyo

Materiklar, qit'alar, orollar, yarimorollar, okeanlar, dengizlar, qo'ltiqlar va bo'g'ozlar haqida umumiy tushuncha. Yevrosiyoning asosiy xususiyatlari (maydonining kattaligi, shimoldan janubga cho'zilganligi va shimoliy yarim shardagi hamma geografik mintaqalarning namoyon bo'lganligi. Yevropa qit'asining geologik tuzilishi va relyefi. Yevropa qit'asining iqlim hosil qiluvchi omillari. Iqlim mintaqalari va tabiat zonalari. Ichki suvlari (daryolari, ko'llari, yer osti suvlari). Yevropa tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Yevropaning yirik regional tabiiy geografik o'lkalari. Shimoliy Yevropa, Markaziy Yevropa, Janubiy Yevropa, Sharqiy Yevropa. Osiyoning geologik tuzilishi va relyefi. Relyef shakllarining xilma-xilligi. Osiyoning iqlimi va tabiat zonalari. Osiyo tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Yirik tabiiy geografik o'lkalari: G'arbiy Sibir, Sharqiy Sibir, Uzoq Sharq, Sharqiy Osiyo, Janubi-Sharqiy Osiyo, Markaziy Osiyo, O'rta Osiyo, Janubiy Osiyo, Janubi-g'arbiy Osiyo, Old Osiyo.

Relyefining juda xilma-xilligi, quruqlikning eng baland va past nuqtalarining shu materikda joylashganligi va h.k.). Siyosiy xaritasi va asosiy xalqlari. Materikning shakllanish tarixi. Qadimgi platformalar, kaledon, gersin va alp burmalanish bosqichlarida hosil bo'lgan geologik tuzilmalar va ularning relyefda aks etishi. Relyefining asosiy shakllari. Vulqonli oblastlar. Foydali qazilmalari. Iqlimini hosil qiluvchi omillar. Ichki suvlari. Yevrosiyoning tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Geografik mintaqalari va tabiat zonalari. Yevrosiyoning yirik regional tabiiy geografik o'lkalari: Shimoliy Yevropa, Markaziy Yevropa, Janubiy Yevropa, Sharqiy Yevropa, g'arbiy Sibir, Sharqiy Sibir, Uzoq Sharq, Sharqiy Osiyo, Janubi-Sharqiy Osiyo, Markaziy Osiyo, O'rta Osiyo, Janubiy Osiyo, Janubi-g'arbiy Osiyo, Old Osiyo. Yirik regional tabiiy geografik o'lkalarning kichik tabiiy geografik o'lkalarga ajratilishi. Shimoliy Yevropa: Fennoskandiya, Islandiya, O'rta Yevropa yoki Germaniya-Polsha tekisliklari, Gersin Yevropasi va Britaniya orolllari tabiiy geografik o'lkalari. Har bir regional tabiiy geografik o'lkaning umumiy tabiiy geografik tasnifi: geografik o'rni, tektonikasi va geologik tuzilishi, foydali qazilmalari va relyefi, iqlimi, ichki suvlari, tuproqlari, o'simliklari va hayvonot dunyosi, tabiatiga inson faoliyatining ta'siri.

Shimoliy Amerika

Tabiiy geografik xususiyatlari. Shakllanish tarixi. Materikning tarkib topishidagi asosiy bosqichlar. Shimoliy Amerika platformasi, kaledon, gersin, kimmeriy, laramiy va alp burmalanishi oblastlari va ularning relyefda aks etishi. Foydali qazilmalarini joylanish qonuniyatlari va ulardan foydalanish darajasi. To'rtlamchi davr muzliklarining relyef shakllarini hosil bo'lishidagi ahamiyati. Asosiy relyef shakllari.

Iqlimi. Iqlimini hosil qiluvchi omillar. Atrofidagi okeanlarning materik iqlimiga ta'siri. Iqlimni fasllar bo'yicha almashinishi. Iqlim mintaqalari va ularning ta'rifi. Ichki suvlari. Daryo turlari, yirik daryolar ta'rifi. Ko'llar va ularning kelib chiqishi. Suv resurslari.

O'simligi, tuproqlari va hayvonot dunyosi. O'simliklarining kelib chiqish markazlari va hozirgi o'simlik qoplamining shakllanish tarixi. Tuproq, o'simlik va hayvonot dunyosining tarqalish qonuniyatlari. O'simlik va hayvonot dunyosini muhofaza qilish masalalari. Milliy bog'lar, qo'riqxonalar va alohida qo'riqlanadigan joylar.

Geografik mintaqalar va tabiat zonalari, ularning joylanishining o'ziga xos xususiyatlari. Kordilyera tog'laridagi balandlik mintaqalari. Landshaftlar va ularning inson tomonidan o'zlashtirilishi. Yirik regional tabiiy geografik o'lkalari: Kordilyera tog'lari, Kordilyera tog'laridan tashqaridagi sharq. Kordilyera tog'laridan tashqaridagi sharq quyidagi kichik regional o'lkalarga ajratiladi: Grenlandiya, Kanada-Arktika to'plam orollari, Lavrentiya qirlari, Markaziy tekisliklar, Buyuk tekisliklar, Appalachi tog'lari, qirg'oq bo'yi tekisliklari. Kordilyera tog'lari quyidagi kichik o'lkalarga ajratiladi: Alyaska Kordilyerasi, Kanada Kordilyerasi, Janubiy Kordilyera, Meksika tog'ligi. Ularning umumiy tabiiy geografik tavsifi Yevrosiyo o'lkalari uchun qabul qilingan tartibda amalga oshiriladi. Markaziy Amerika.

Janubiy Amerika

Geografik joylanishi, qiyofasi, o'lchamlari va tabiatining asosiy xususiyatlari, Shimoliy Amerika materigi bilan o'xshashligi va farqlari.

Shakllanish tarixi, relyefi va foydali qazilmalari. Janubiy Amerika platformasi, kaledon, gersin, mezozoy va alp burmalanish oblastlari. Sharqiy qismidagi yassi tog'lar va tekislik, pasttekisliklar. And burmalanish oblasti. Iqlimi. Iqlimini hosil qiluvchi omillar. Atrofidagi okeanlarning iqlimga ta'siri. (Peru va El-Ninyo oqimlari) Iqlimning fasllar bo'yicha almashinishi. Iqlim mintaqalari va ularning ta'rifi. Ichki suvlari. Asosiy daryolari, ularning ta'rifi. Ko'llari. Suv resurslari.

Tuproq, o'simlik qoplami va hayvonot dunyosining asosiy xsusiyatlari. Zoogeografik oblastlari. Geografik mintaqalari va zonalari. Gileyalar va gemigileyalar. And tog'laridagi mintaqalar.

Yirik regional tabiiy geografik o'lkalari: And tog'lari, And tog'laridan tashqaridagi sharq. And tog'laridan tashqaridagi sharq quyidagi kichik tabiiy geografik o'lkalarga ajratiladi: Lyanos-Orinoko, Gviana yassi tog'ligi, Amazoniya, Braziliya yassi tog'ligi, Ichki tekisliklar, Kordilyera oldi va Syerra pampasi. And tog'lari quyidagi kichik o'lkalarga ajratiladi: Shimoliy And, Markaziy And, Subtropik And va Patagoniya And tog'lari. Ularning umumiy tabiiy geografik tasnifi.

Afrika

Materik geografik o'rnining asosiy xususiyatlari.Shakllanish tarixi, relyefi va foydali qazilmalari. Afrika platformasi va uning relyefda aks etganligi. Baland va past Afrika. Shimoliy Afrika cho'llari. Buyuk Afrika yoriqlari. Paleozoy va Alp burmalanish oblastlari va ularning relyefda aks etishi. Rudali foydali qazilmalarning baland Afrikada, neft, gaz, fosforit konlarining past Afrikada joylashganligi.

Iqlimi. Iqlimini hosil qiluvchi asosiy omillar. Yoz va qish fasllarida harorat, namlik va yog'inning taqsimlanishi. Iqlim mintaqalarining takrorlanishi (ekvatorial mintaqadan tashqari). Faunistik oblastlari, hayvonot dunyosining o'ziga xos

Сканировано с CamScanner

xususiyatlari. Tuproqlari va ularning hosil bo'lish jarayoni. Cho'llanish muammosi va uni yechish yo'llari. Asosiy qo'riqxonalari. Geografik mintaqalari va tabiat zonalari, ularning tavsifi.

Yirik regional tabiiy geografik o'lkalari: Past Afrika, Baland Afrika. Past Afrika quyidagi kichik tabiiy geografik o'lkalarga ajratiladi: Atlas tog'lari; Sahroi Kabir; Sudan-Gvineya; Kongo botig'i. Baland Afrika quyidagi kichik tabiiy geografik o'lkalarga ajratiladi: Sharqiy Afrika; Efiopiya-Somali; Janubiy Afrika. Ularning umumiy tabiiy geografik tasnifi.

Avstraliya va Yangi Zelandiya

Janubiy yarim sharda joylashganligi, o'lchamlari, o'ziga xos xususiyatlari. Tarkib topish tarixi, relyefi va foydali qazilmalari. Avstraliya platformasining tuzilishi va uni relyefda aks etganligi (g'arbiy Avstraliya yassi tog'ligi, Markaziy tekislik), paleozoy burmalanish mintaqasi (Sharqiy Avstraliya tog'lari). Hozirgi vaqtdagi relyef hosil qiluvchi omillar. Rudali foydali qazilmalar, oltin mintaqasi, neft-gaz va ko'mir havzalari.

Iqlimi va ichki suvlari. Iqlimini hosil qiluvchi omillar. Namlik va yog'inni taqsimlanishi. Iqlim mintaqalari. Daryolari. "Kriklar", sho'r ko'llar, yer osti suvlari (artezian havzalari).

Geografik mintaqalari va tabiat zonalari.Regional tabiiy geografik o'lkalari: g'arbiy Avstraliya, Markaziy tekislik va Sharqiy Avstraliya tog'lari. Yangi Zelandiya: Shimoliy va Janubiy orollar. Ularning umumiy tabiiy geografik tasnifi.

Okeaniya

Geografik joylanishi. Tabiatning asosiy xususiyatlari. Okean ta'siridagi landshaftlarning keng tarqalganligi. Geologik tuzilish va relyefi.Mezozoy va kaynozoy burmalanish mintaqalari va janubi-g'arbiy Okeaniya orollarining hosil bo'lishi. Vulqonlar otilishi. Mikroneziya va Polineziya orollarining hosil bo'lishi. Tropik mintaqalarda okean sathining o'zgarishi va marjon orollarining hosil bo'lishi. Asosiy relyef shakllari. Foydali qazilmalari.

Iqlimi va ichki suvlari. Havo massalari va ularning harakati, harorat, yog'inlar, tropik siklonlar. Daryolari va ularning asosiy xususiyati (kaltaligi, asosan yomg'irdan to'yinishi, sharshara va ostonalarning ko'pligi va h.k.). Ko'llari, yer osti suvlari.

Tuproq-o'simlik qoplami va hayvonot dunyosi. Tuproqlarning, o'simliklarning asosiy turlari. Nam tropik mangra o'rmonlari, savannalari. Hayvonot dunyosining o'ziga xos xususiyatlari.

Tabiiy geografik o'lkalari: Melaneziya, Mikroneziya, Polineziya, Yangi Zellandiya. Ularning umumiy tabiiy geografik tasnifi qabul qilingan tartibda amalga oshiriladi.

Antarktida

Qutb doirasi ichida joylashgan yagona materik ekanligi. Tabiatining asosiy qirralari, o'lchamlari. shakllanish tarixi. Muz usti va osti relyefi. Muzning qalinligi, muzning turlari. SHelf muzliklari. "Vohalar". Iqlimining o'ziga xos xususiyatlari. O'simlik va hayvonot dunyosi. G'arbiy Antraktida, Sharqiy Antraktida. Ularning umumiy tabiiy geografik tasnifi.

II-Qism. Jahon mamlakatlari iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi

Dunyoning hozirgi zamon siyosiy xaritasi, jahon mamlakatlarining sotsial-iqtisodiy guruhlari

Dunyoning siyosiy xaritasi va uning shakllanish xususiyatlari. Jahon mamlakatlarining umumiy ta'rifi, hududi va aholi soni. Mamlakatlarning davlat tuzumi. YAIM bo'yicha mamlakatlar tavsifi. Davlatlarning tiplari. O'tish iqtisodiyoti, rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar. Anklav va eksklav mamlakatlar.

Jahon tabiiy resurslari geografiyasi. Ekologik muammolar

Jahon tabiiy resurslarining turlari. Agroiqlim resurslari. Yer-suv resurslari. Gidroenergetika resurslari. Foydali qazilmalar geografiyasi. Dunyo okeani resurslari. Tabiat-jamiyatning o'zaro ta'siri va uning oqibatlari. Jahon va uning mintaqalarida geoekologik muammolar.

Jahon aholisi

Jahon aholisi soni va o'sishi. Aholi zichligi va joylashuvi. Aholi takror barpo bo'lishi. «Demografik portlash» va uning oqibatlari. Dunyo mintaqalarida demografik o'tish davrining xususiyatlari. Dunyoning turli mintaqalaridagi asosiy demografik ko'rsatkichlar. BMTning demografik prognozi. Zamonaviy xalqaro migratsiya va uning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri. Mehnat resurslari, ishsizlik muammosi va ularning regional xususiyatlari.

Jahon urbanizatsiyasi

Urbanizatsiya va unga ta'sir etuvchi omillar. Shahar va qishloq aholisi. Jahon urbanizatsiyasining mintaqaviy xususiyatlari. Suburbanizatsiya. Dunyoviy shaharlar, yirik aglomeratsiyalar, megalopolislar. Poytaxt shaharlar va ularning iqtisodiy salohiyati.

Xalqaro mehnat taqsimoti va unga ta'sir etuvchi omillar

Xalqaro mehnat taqsimotining shakllanishi. Hududiy mehnat taqsimoti. Xalqaro va rayonlararo mehnat taqsimoti. Adam Smitning mutlaq afzallik nazariyasi. David Rikardoning nisbiy (qiyosiy) qulaylik qonuni. Xalqaro mehnat taqsimoti va jahon xo'jaligining shakllanishi. Xalqaro mehnat taqsimoti va uning omillari.

Jahon xo'jaligi

Jahon xo'jaligi va uning tarmoqlar tarkibi. Jahon xo'jaligining shakllanish va rivojlanish bosqichlari. Yevropa mamlakatlari iqtisodiyotining rivojlanishi. Manufakturaning yuzaga kelishi. Buyuk geografik kashfiyotlar.

Eng muhim texnik kashfiyotlar. Yevropa va Shimoliy Amerika mamlakatlaridagi sanoat inqilobining dunyo mintaqalari iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri. Mustamlaka tuzumi.

Сканировано с CamScanner

Hozirgi zamon rivojlanayotgan mamlakatlari iqtisodiyotining yuqori sur'atda o'sishiga ta'sir etuvchi omillar.

Jahon sanoati

Sanoatni hududiy tashkil etish omillari. Xomashyo, energetika, mehnat resurslari, transport va ekologik omillar. Jahon sanoatining tarmoqlar tarkibi. Yoqilg'i sanoati va uning tarmoqlari. Ko'mir sanoati geografiyasi. Jahon neft zahirasi va uni qazib olish. Gaz sanoati. Jahon energetika sanoati. Jahonda elektroenergiya ishlab chiqarish. Qora va rangli metallurgiya. Po'lat ishlab chiqarish va eksport qilish. Jahon mashinasozligi. Rivojlangan mamlakatlarda fantalab mashinasozlik sanoatining mujassamlashuvi. Avtomobilsozlik. Kimyo sanoati. O'rmon sanoati. Yengil sanoat. Oziq-ovqat sanoati. Jahon sanoatining hududiy tarkibi va rivojlanishidagi o'zgarishlar.

Jahon qishloq xo'jaligi

Jahon qishlok xo'jaligi va uning tarmoqlar tarkibi. Dehqonchilik: donli ekinlar, texnika ekinlari, moyli ekinlar, sabzavotchilik, bog'dorchilik va uzumchilik. Chorvachilik. Qoramolchilik.Cho'chqachilik. Qo'ychilik. Parrandachilik va boshqalar.

Fan-texnika inqilobining jahon qishloq xo'jaligiga ta'siri. Intensiv va ekstensiv qishloq xo'jaligi. Global oziq-ovqat muammosi.

Jahon transporti

Transportning turlari. Mamlakatlararo iqtisodiy aloqalarda transportning tutgan o'rni. Jahon transportining yuk tashish tarkibi. Dengiz transporti. Globallashuv jarayonlari va unda transportning ahamiyati. O'zbekiston transporti

Xalqaro iqtisodiy integratsiya va globallashuv jarayonlari

Xalqaro iqtisodiy integratsiya. Integratsiya va globallashuv jarayonlari. Xalqaro iqtisodiy aloqalarning turlari. Erkin iqtisodiy zonalar. Integratsiya birlashmalarida O'zbekistonning ishtiroki. Transmilliy kompaniyalar geografiyasi. Dunyoning yirik iqtisodiy-ijtimoiy va geosiyosiy mintaqalari.

Jahonning regional tafsifi

Yevropa mamlakatlari

Yevropa siyosiy xaritasi, uning jahon iqtisodiyotida tutgan o'rni. Subregionlari. Yirik davlatlari va ularning ijtimoiy–iqtisodiy rivojlanishi. G'arbiy Yevropa aholisi. Shimoliy Yevropa mamlakatlari. Yevropaning O'rtadengizbo'yi davlatlari.

Germaniya. Iqtisodiy geografik o'rni, tabiiy sharoiti va resurslari. Aholisi va mehnatda bandlik. Iqtisodiyoti. Transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari. Birlashgan Germaniyaning iqtisodiy rivojlanish muammolari va istiqbollari. Ichki tafovutlari.

Buyuk Britaniya. Iqtisodiy geografik o'rni, tabiiy sharoiti va mineral resurslari. Ularning mamlakat xo'jaligini rivojlantirishdagi ahamiyati. Sanoatining rivojlangan tarmoqlari. Qishloq xo'jaligi. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

Fransiya. Mineral resurslarini xo'jalikda tutgan o'rni. Aholisi va mehnat resurslari. Sanoat ishlab chiqarishining ixtisoslashuvi va hududiy tarkibi xususiyatlari. Fransiya va O'zbekiston iqtisodiy munosabatlari.

Italiya. Iqtisodiy geografik o'rnining o'ziga xosligi. Aholisi va mehnat resurslari. Iqtisodiyoti. Turizmni mamlakat iqtisodiyotidagi ahamiyati. Ichki tafovutlari. O'zbekiston - Italiya hamkorligi.

MDH va Sharqiy Yevropa davlatlari

Sharqiy Yevropaning o'tish iqtisodiyoti davlatlari. Tabiiy, mineral xomashyo, demografik, geosiyosiy, transport-kommunikatsiya va ishlab chiqarish salohiyati. Ukraina. Moldaviya. Belorussiya mamlakatlari. Rossiyaga iqtisodiy geografik tavsif. O'zbekistonga qo'shni MDH tarkibidagi mamlakatlar: Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston, Turkmaniston. Janubiy Kavkaz davlatlari (Zakavkazya). Ozarbayjon. Armaniston.

Osiyo mamlakatlari

Sharqiy Osiyoning rivojlangan davlatlari. Yaponiyaning jahon ilmiy-texnika taraqqiyotida tutgan o'rni. Yaponiyaning iqtisodiy tajribasi. Zamonaviy yaponiya Osiyo mo'jizasi. Osiyo Janubiy Koreyaning iqtisodiy rivojlanishi. Xitoy iqtisodiyoti.

Janubiy-sharqiy Osiyo davlatlari. Janubiy-sharqiy Osiyo mamlakatlari madaniy geografiyasi. Indoneziya. Osiyoning yangi industrial mamlakatlari.

Janubiy Osiyo. Hindiston. Iqtisodiy geografik o'rni va tabiiy resurslari. Aholisi. Xo'jaligi.O'zbekistonning Osiyo mamlakatlari bilan iqtisodiy hamkorligi.

Shimoliy Amerika davlatlari

AQSH. Iqtisodiy geografik o'rni. Sanoat tarmoqlari va ularning joylashuvi. Qishloq xo'jaligi. Transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari. Iqtisodiy rayonlari. AQSH-O'zbekiston hamkorligi.

Kanada. Iqtisodiy geografik o'rni va tabiiy resurslari. Aholisi. Mamlakat xo'jaligida o'rmon va yog'ochsozlik sanoatining ahamiyati. Qishloq ho'jaligi. Tashqi iqtisodiy aloqalari.

Lotin Amerika davlatlari

Tabiiy resurslari. Aholisi. Zamonaviy Lotin Amerikasi davlatlari iqtisodiyotining rivojlanishi. Braziliya. Iqtisodiy geografik o'rni va tabiiy resurslari. Aholisi va xo'jaligi. Ichki tafovutlari.

Afrika davlatlari

Shimoliy Afrika davlatlari. Misr, Jazoir. Iqtisodiy geografik o'rni va tabiiy resurslari. Aholisi. Mintaqa iqtisodiyotining tarmoqlar va hududiy tarkibi, ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy rivojlanish xususiyatlari.

Tropik Afrika davlatlari. Iqtisodiy geografik o'rni va tabiiy resurslari. Aholisi. Xo'jaligi. Agrar soha va uning hududiy tashkil etilishi.Rivojlanish muammolari.

Janubiy Afrika davlatlari. JAR. Xo'jaligidagi yetakchi tarmoqlar. Rangdor va nodir metallar. Foydali qazilmalarning xo'jalikni rivojlantirishdagi ahamiyati.

Сканировано с CamScanner

Avstraliya va Okeaniya

Avstraliya davlatining makroiqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish ko'rsatkichlari. Xalqaro mehnat taqsimotida tutgan o'rni. Xo'jaligidagi o'ziga xos xususiyatlar. Sanoatining asosiy tarmoqlari. Qishloq xo'jaligi. Chorvachilik. Yangi Zelandiya.

Okeaniya davlatlari rivojlanishining asosiy muammolari. Global isish va dunyo okeani sathining ko'tarilishi xavfi.

III-qism. O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi

Kirish

O'rta Osiyo tabiiy geografiya kursining maqsad va vazifalari, obyekti, predmeti, boshqa fanlar bilan aloqalari. Regional tabiiy geografiyaning geografik fanlar tizimidagi o'rni.

O'rta Osiyo tabiiy geografik o'lkasining hududiy qamrovi va o'ziga xos xususiyatlari

O'rta Osiyo tabiiy geografik o'lkasining geografik o'rni, maydoni va chegaralari. Yondosh tabiiy geografik o'lkalar, ularning O'rta Osiyo bilan aloqadorligi, tabiatining o'xshash tomonlari va tavofutlari. O'lka tabiatining o'ziga xos xususiyatlari.

O'rta Osiyoni tabiiy geografik o'rganish bosqichlari

Ayrim olimlarning va yetakchi ilmiy maktablarning O'rta Osiyo tabiatini o'rganishga qo'shgan hissasi. O'rta Osiyoni tabiiy-geografik o'rganilganligini baholash.

Ўрта Осиёнинг геологик тузилиши, геологик тараққиёт тарихи

O'rta Osiyo hududidagi asosiy tektonik strukturalar. O'rta Osiyo hududining geologik tuzilishi tarixi. Neogen-to'rtlamchi davrgacha bo'lgan geologik tarixiga qisqa tavsif. Paleozoy, mezozoy va kaynazoy davrlarining paleogeografik rivojlanish tarixi. O'rta Osiyo hududida bo'lib o'tgan asosiy tog' paydo bo'lish (burmalanish) bosqichlari (Kaledon, Gersin, Alp, yangi tektonik harakatlar). Paleozoy, mezozoy va kaynazoy davrlari cho'kindi, otqindi va metamorfik tog' jinslariga qisqa tavsif, ularning tarqalishi, yotqizish sharoitlari, qalinligi, litologik tarkibi. Foydali qazilma konlarining tarqalishi.

O'rta Osiyo hududining neogen-to'rtlamchi davrdagi geologik rivojlanish tarixi. Bu davrda sodir bo'lgan muhim paleogeografik voqealar va jarayonlar (yangi tektonik harakatlar, iqlim o'zgarishi, qadimgi muzliklarning vujudga kelishi, lyosslarning hosil bo'lishi, Kaspiy dengizi trangressiyalari, daryolar yo'nalishining o'zgarishi).

O'rta Osiyo hududi Yer yuzasining tuzilish

O'rta Osiyo hududi yer yuzasining xilma-xilligi va tabiiy geografik komponentlar bilan bog'liqligi. O'rta Osiyo relyefining tarkib topishida yangi tektonik harakatlar, qadimgi va hozirgi zamaon muzliklari, eol, erozion va boshqa denudatsion va akkumulyativ jarayonlarning ahamiyati.

O'rta Osiyoning tog'li qismidagi tog' tizmalari, tog' oralig'i botiqlari, tekislangan yuzalar, ularning geografik joylanishi, dengiz sathidan balandligi, muhim cho'qqilari. O'rta Osiyoning tog'li qismidagi asosiy balanlik relyef mintaqalari va ularga xos relyef shakllari (muzlik, erozion, lenudatsion, gravitatsion, karst va boshqalar). Markaziy Qozog'iston past tog'liklari, uning hududidagi tog' tizmalari, qirlar, denudatsion va akkumlyativ tekisliklar, melkosopochniklar. Turon tekisligi, uning hududidagi toh tizmalari, qirlar, platolar, botiqlar, qum massivlari, tog' oldi prolluvial tekisliklari, alluvial tekisliklar va pasttekisliklar, dengiz pasttekisliklari, deltalar, taqirlar, sho'rxoklar, qadimgi daryo o'zanlari, karst relyef shakllari va boshqalar. Ularning tarqalishi va hosil bo'lishi.

O'rta Osiyo iqlimi

O'rta Osiyo iqlimining umumiy tavsifi iqlim hosil qiluvchi omillari: geografik o'rni va u bilan bog'liq quyosh radiatsiyasi, atmosfera sirkulatsiyasi (havo masalarining turlari va ularning almashinib turishi), yer yuzasining tuzilishi va holati, inson xo'jalik faoliyatining ta'siri. Iqlim elementlarining hududiy va mavsumiy taqsimlanishi. Yillik, yanvar va iyul izotermalarining joylashish xususiyatlari va ularga tavsif berish. Yog'inlar va ularning hududiy taqsimlanish qonuniyatlari. Qor qoplami va erimay turish davrining hudud bo'ylab o'zgarib borishi. Mutlaq va nisbiy namliklar, ularning haroratga bog'liq ravishda o'zgarishi. Bug'lanish va mumkin bo'lgan bug'lanish. O'rta Osiyo iqlimidagi tavofutlari. Iqlimiy va agroiqlimiy rayonlashtirish. Iqlimning o'zgarishi. Iqlimga inson xo'jalik faoliyatining ta'siri. Iqlimni xo'jalik nuqtayi nazaridan baholash.

O'rta Osiyoning ichki suvlari

O'rta Osiyo ichki suvlarining tabiatning boshqa komponentlariga (iqlimi, yer yuzasining tuzilishi va boshqalar) bog'liqligi va hududiy joylanish qonuniyatlari. Ichki suvlarining taqsimlanishiga inson xo'jalik faoliyatining ta'siri.

Daryolari, ularning mustaqil havzalarga ajralishi. Daryolarning zichligi va oqimi. Daryolar oqimining hududiy va mvsumiy o'zgarishi, daryo havzalari bo'yisa taqsimlanishi. Daryolarning to'yinishi va rejimi bo'yicha guruhlarga bo'linishi va ularning tasnifi. Daryolarning xo'jalikdagi ahamiyati. Daryolar suvini ifloslovchi manbalar va ularning muhofaza qilishga qaratilgan chora-tadbirlar.

Ko'llari, ularning hudud bo'ylab tarqalishi, botiqlaining kelib chiqishi jihatidan guruhlarga (tektonik, to'g'on, muzlik, karst, antropogen) bo'linishi. Ko'llarning xo'jalikdagi ahamiyati va ularni muhofaza qilish. Kaspiy va Orol dengizi, Balxash ko'li, ularning muammolari.

Yer osti suvlari, ularning hosil bo'lishi va tarqalish qonuniyatlari. Yer osti suvlarining asosiy turlari (grunt, qatlamlararo, karst). Artezian havzalari, ularning tarqalishida hududning tektonik tuzilishining ahamiyati. Mineral va termal suvlari, ulardan foydalanish. Yer osti suvlaridan xalq xo'jaliklarining turli tarmoqlarida foydalanish va muhofaza qilish.

Сканировано с CamScanner

Hozirgi zamon muzliklari, ularning hududiy tarqalishi. Atmosfera havosining ifloslanishi ta'sirida muzliklarning erish jarayonining tezlashuvi va uni oldini olish muammolari.

O'rta Osiyo hududida barpo etilgan suv omborlari va kanallari, ularning tabiatga ta'siri va xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Kaspiy va Orol dengizlari muammolari.

O'rta Osiyoning tuproq qoplami

O'rta Osiyo hududida tuproq qatlamining hosil bo'lishi va tarqalishining ona jins, iqlim, relyef, yer osti suvlari, o'simliklari bilan bog'liqligi. Tuproqning gorizontal, vertikal va intrazonal tarqalishi va asosiy xususiyatlari. O'rta Osiyo tekislik, tog' oldi va tog' qismlaridagi asosiy tuproq turlari va ularning tavsifi. Tuproqlarni muhofaza qilish chora-tadbirlari va oqilona foydalanish. Cho'l haqidagi ta'limotning yaratilishi va O'rta Osiyo cho'llarining zonal hamda litologik tiplari. Cho'llanish.

O'rta Osiyoning o'simlik qoplami

O'rta Osiyo o'simliklarining xilma-xilligi. Ularning relyef, iqlim, tuproq qoplami va boshqa tabiiy geografik komponentlariga bog'liq holda hududiy tarqalishi. O'simliklarning asosiy turlari, ularning gorizontal, vertikal va intrazonal tarqalishi. Dasht chala cho'l, cho'l o'simliklari. O'simlik boyliklari, ularning inson xo'jalik faoliyati ta'sirida o'zgarishi. O'simlik boyliklaridan oqilona foydalanish va muhofaza qilish.

O'rta Osiyoning hayvonot dunyosi va maxsus muhofaza qilinadigan hududlari

O'rta Osiyo hayvonot dunyosining xilma-xilligi va hayvonlarning hudud tabiiy sharoitiga moslashuvi. Hayvonlarning asosiy turlari va ularning tabiat komponentlariga (relyef, iqlim, substrat va boshqalar) bog'liq holda gorizontal, vertikal va intrazonallik bo'yicha o'zgarishi. Hayvonlarga inson ta'siri. Hayvonlarning xo'jalikdagi ahamiyati va ularni muhofaza qilish.

O'rta Osiyo tabiatini muhofaza qilishda qo'riqxonalar, xalq (milliy) bog'lari va buyurtmaxonalar, jamoat tashkilotlari, ekologik ta'lim va tarbiyaning ahamiyati. O'rta Osiyo hududida bapo etilgan qo'riqxonalar, xalq (milliy) bog'lari, buyurtmaxonalar, ularning turlari, ularda olib borilayotgan ilmiy va muhofaza ishlari.

O'rta Osiyoni tabiiy geografik rayonlashtirish.

O'rta Osiyoni tabiiy geografik rayonlashtirish tajribalari tahlili. O'rta Osiyoni tabiiy geografik rayonlashtirish tamoyillari va taksonomik birliklari (provinsiya, kichik provinsiya, okrug, rayon).

Markaziy Qozog'iston provinsiyasi

Umumiy tavsif. Geografik va tabiiy geografik o'rni, chegaralari, maydoni. Geologik tarixi. Tektonikasi va u bilan hozirgi orografik tuzilishining bog'liqligi. Paleogeografiyasi. Pleystotsen. Orografiyasi. Geomorfologik tuzilishi. Iqlimining xususiyatlari. Daryolari, ko'llari, botqoqliklari, grunt suvlari. Kanallari, suv omborlari. O'simlik qoplami. Tuproqlari. Hayvonot dunyosi. Provinsiyada ajartilgan tabiiy-geografik okruglarga (Qozog'iston past tog'lari okrugi, To'rg'ay supasimon o'lkasi, Orol okrugi, Orolbo'yi qumli cho'llari. Betpaqdala. Ustyurt.) tabiiy geografik tavsif.

Jung'oriya-Tyanshan provinsiyasi

Jung'oriya-Tyanshan provinsiyasining tavsifida keltirilgan tartib asosida Jung'oriya-Tyanshan provinsiyasiga, unda ajratilgan kichik tekislik provinsiyasi tarkibidagi Balxashbo'yi-Muyunqum okrugiga, tog'li provinsiyasidagi Shimoliy Tyanshan, Markaziy Tyanshan, Sharqiy Qozog'iston tog'li okrugiga tavsif.

Turon provinsiyasi

Yuqorida qayd qilingan tartib asosida Turon provinsiyasiga, unda ajratilgan tekislik kichik provinsiyasi tarkibidagi O'zboyorti, Shimoliy Qoraqum, Quyi Zarafshon, G'arbiy Turkiston, Markaziy Qoraqum, Tajan-Murg'ob okruglariga, tog'li kichik provinsiyasida ajratilgan Farg'ona, Janubiy yosh tog'lar, Yuqori Zarafshon, Yuqori Amudaryo, Qashqadaryo, O'rta Sirdaryo, Pomir okruglariga tavsif.

Yangi iqtisodiy munosabatlar sharoitida (bozor iqtisodiyoti) O'rta Osiyoni regional tabiiy-geografik o'rganishdagi asosiy muammolar

IV-qism O'rta Osiyo iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi

O'rta Osiyo davlatlarining dunyo siyosiy va iqtisodiy tizimida tutgan o'rni

O'rta Osiyo iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi iqtisodiy va sotsial geografiyaning ajralmas tarmog'i ekanligi. O'rta Osiyo va Markaziy Osiyo atamalari. O'rta Osiyo mintaqasi davlatlarining shakllanish tarixi, tabiiy, iqtisodiy geografik o'rni, chegaralari.

O'rta Osiyo davlatlarining geosiyosiy va geostrategik holati.

O'rta Osiyo davlatlarining siyosiy geografik o'rni va uning mintaqa rivojlanishiga ta'siri. 1990-yillardagi iqtisodiy-ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlar. O'rta Osiyo davlatlarining bozor munosabatlariga o'tishi. Zamonaviy rivojlanishi, o'zaro munosabatlar va muammolar.

O'rta Osiyoning tabiiy sharoiti va tabiiy resurslariga iqtisodiy geografik baho berish

O'rta Osiyo davlatlari tabiiy sharoiti va tabiiy resurslarining xilma xilligi, ularga mos holda turlicha xo'jalik faoliyati turlarining shakllanishi.

Iqlim sharoitlari- agroiqlim resurslari, suv manbalari, harorat va yog'in miqdorini taqsimlanishining qishloq xo'jaligi va uning tarmoqlarini hududiy tashkil etishga ta'siri.

O'rta Osiyo o'lkasi davlatlari relyefi. Uning qishloq xo'jaligi, qurilish, sanoat korxonalarini joylashtirish va aholini hududiy tashkil etishga ta'siri.

O'lkaning tabiiy resurslari: yer resurslari, qazilma boyliklari, suv resurslari, rekreatsiya va biologik resurslari.Davlatlarning tabiiy-mineral resurs salohiyati,

Сканировано с CamScanner

zahiralari Ularning xo'jalik va aholini joylashuviga ta'siri. O'rta Osiyo davlatlarida tabiiy boyliklarning joylashish xususiyatlari va ularning davlatlarning iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishidagi roli.

Aholisi

Mintaqaning demografik salohiyati, uning tarkib topish tarixi, aholining tabiiy ko'payishi, diniy, jinsiy, yosh tarkibi. Milliy tarkibi, uning tarixiy davrlarda o'zgarishi. O'rta Osiyo davlatlari aholisining joylashuv xususiyatlari: tog', cho'l, tekislik, vohalarda aholi zichligining o'zgarishi, shahar va qishloq aholisi, urbanizatsiya, yirik shahar va shahar aglomeratsiyalari, mintaqada urbanizatsiya. Aholi migratsiyasi, uning sabab va oqibatlari. O'rta Osiyoda mehnat resurslari, aholining iqtisodiyot tarmoqlarida bandligi. Demografik muammolarni kelib chiqish sabablari, ularni hal etishga davlatlarning e'tibori, olib borilayotgan chora-tadbirlar va islohotlar haqida ma'lumot.

Xo'jaligining umumiy ta'rifi

Mintaqa xo'jaligining tarixiy shakllanishi va rivojlanishi. Xalqaro mehnat taqsimotida tutgan o'rni. YAIMning tarmoqlar va hududiy tarkibi. 1990- yilllarda iqtisodiy inqiroz yuz berishining sabablari va undan chiqish uchun olib borilayotgan davlatlarning qat'iy siyosati, qabul qilingan davlat qarorlari va farmonlari, islohotlarning amalga oshirilishi. Mintaqa xo'jaligini yangi iqtisodiy va ijtimoiy sharoitda rivojlanish xususiyatlari, xorijiy investitsiyalarning jalb etilishi, yangi mulkchilik shakllarining vujudga kelishi.Davlatlarning tabiiy –demografik salohiyati, umumjahon va regional miqyosda mehnat taqsimotida tutgan o'rni va ahamiyatini baholash.

Sanoati

O'rta Osiyo davlatlarida sanoatning tarkib topishi, tarixiy rivojlanishi. Hududiy va tarmoqlar tarkibi, uning o'zgarishi va sabablari. Xorijiy investitsiyalarning sanoatga jalb etilishi. Undiruvchi va qayta ishlovchi tarmoqlar. Davlatlar miqyosida ularning tashkil etilishi.Yirik sanoat markazlari va rayonlari, ularning ixtisoslashuvi.

Yoqilg'i- energetika kompleksi, uning asosiy markazlari va rivojlanishi. Qora va rangli metallurgiya tarmoqlari. Ularning asosiy markazlari, joylashuvi. Mashinasozlik sanoati va uning kelajagi, asosiy tarmoqlari va ixtisoslashuvi. Kimyo sanoati va uning asosiy muammolari. Yengil va oziq-ovqat sanoati va ularning istiqbollari.

Qishloq xo'jaligi

Qishloq xo'jaligining bozor munosabatlari sharoitida rivojlanishi, mulkchilikning turli shakllarini vujudga kelishi, xo'jalik tuzilmalari. Qishloq xo'jaligining rivojlanish xususiyatlarini o'tgan davr bilan taqqoslash. Qishloq xo'jaligining turli sohalariga: dehqonchilik, chorvachilik va uning tarmoqlariga ta'rif berish. Qishloq xo'jaligining YAIMda tutgan o'rni. Rivojlanishining hududiy xususiyatlari va asosiy muammolari.

O'rta Osiyo davlatlarining qishloq xo'jaligi tarmoqlariga ixtisoslashuvi. Davlatlarning qishloq xo'jaligini rivojlantirishga qaratilgan siyosati. Asosiy muammolari, ularni hal etish yo'nalishlari.

Transport va tashqi iqtisodiy aloqalari

O'rta Osiyo davlatlarida transportning turlari, ularni tashkil etish, quruqlik transporti-temir yo'l, avtomobil va quvur transportining tashkil etilishi va ulardan foydalanish. Suv transporti, turlari va geografiyasi. O'rta Osiyo transport muammolari, ularni hal etish uchun olib borilayotgan tadbirlar. Yangi qurilayotgan va rejalashtirilayotgan yo'llar.

Tashqi iqtisodiy aloqalar. Ularning asosiy yo'nalishlari. Yaqin va Uzoq, xorij davlatlari bilan O'rta Osiyo davlatlarining olib borayotgan iqtisodiy aloqalari, eksport va import mahsulotlari, O'zbekistonning qo'shni davlatlar bilan tashqi iqtisodiy aloqalari tarkibi, asosiy muammolari.

Qozog'iston Respublikasi

Qozog'iston geografik o'rnining o'ziga xos jihatlari. Tabiiy boyliklari va ularning joylashuvi.Qozog'iston Respublikasining MDH va xalqaro mehnat taqsimotida tutgan o'rni. Respublikaning ma'muriy-hududiy bo'linishi, boshqaruv tizimi.

Aholi soni va dinamikasi. Tabiiy va mexanik o'sishi. Aholisining diniy, milliy va yosh-jins tarkibi. Aholining iqtisodiyot tarmoqlarida bandligi. Shahar va qishloq aholisi. Aholi manzilgohlari, ularning joylashuv xususiyatlari.

Iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatlari. Sanoati va qishloq xo'jaligi. Ularning tarmoqlar va hududiy tarkibi. Transport turlari, ulardan foydalanish. Tashqi iqtisodiy aloqalar, O'zbekiston-Qozog'iston munosabatlari, iqtisodiy tafovutlari va asosiy muammolari.

Qirg'iziston Respublikasi

Davlatning tarkib topishi, tarixi, geografik o'rni, tabiiy sharoiti va tabiiy resurs salohiyati, ularga xo'jalik nuqtayi nazardan baho berish. Qirg'izistonning O'rta Osiyoda tutgan o'rni.

Aholisi va uning joylashuv xususiyatlari. Aholining diniy, milliy, yosh-jins tarkibi. Iqtisodiyotining asosiy ixtisoslashgan tarmoqlari. Sanoati, agrosanoat majmuasi. Transporti, uning turlari. Qirg'izistonning yaqin va uzoq xorij davlatlari bilan iqtisodiy –savdo aloqalari. O'zbekiston-Qirg'iziston munosabatlari. Davlatning ichki tafovutlari, asosiy muammolari.

Tojikiston Respublikasi

Tojikiston Respublikasining Markaziy Osiyoda tutgan o'rni, geografik o'rni, chegaralari, qo'shni davlatlar. Davlatning tabiiy resurs salohiyati, tabiiy sharoiti va xo'jalik yuritishda uning asosiy muammolari.

Sanoati: qazib olish va qayta ishlash sanoati. Tojikiston xo'jaligining mustaqillik yillarida rivojlanishi.

Сканировано с CamScanner

Sanoati va qishloq xo'jaligining ixtisoslashgan tarmoqlari. Transport va tashqi iqtisodiy aloqalar rivojlanishining asosiy muammolari. O'rta Osiyo davlatlaridagi integratsiya jaryonlarida Tojikistonning roli.

Turkmaniston Respublikasi

Turkmaniston Respublikasining tarkib topish tarixi. Geografik o'rnining ijobiy va salbiy jihatlari, tabiiy sharoiti, tabiiy resurs salohiyati-agroiqlim, suv, rekreatsiya resurslari.Foydali qazilmalarning turlari, joylashish xususiyatlari.

Sanoati va uning asosiy tarmoqlari: yoqilg'i sanoati (gaz, neft, ko'mir), asosiy rayonlari; rangli va qora metallurgiya sanoatining istiqbollari va muammolari. Mashinasozlik va uning asosiy markazlari.Kimyo sanoati, uning tarmoqlari, mamlakat hayotida tutgan o'rni. Yengil sanoatning ixtisoslashgan tarmoqlari, gilam to'qish sanoati.

Qishloq xo'jaligi. Chorvachilik, dehqonchilik, uning hududiy va tarmoqlar tarkibi. G'allachilik va paxtachilikning rivojlanishi. Transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari. O'zbekiston-Turkmaniston munosabatlari. Iqtisodiy rayonlari va asosiy muammolari.

O'zbekiston geografiyasi fanning nazariy mashg'ulotlari mazmuni

I-Qism. O'zbekiston tabiiy geografiyasi

Regional tabiiy geografiyaning obyekti va predmeti

Umumiy tushunchalar. Regional ko'lamdagi tabiiy geografik komplekslarning makonda tarqalishini va shakllanishini belgilovchi omillar. Tabiiy geografik komplekslar iyerarxiyasi (taksonomik tizimi). Yer landshaft qobig'ining tarkib topish shakllari: kenglik tabiat zonalari va balandlik mintaqalari. Tabiatni o'rganishda tarixiy, genetik, evolutsion va funksional yondashuv. Kompleks tabiiy geografik rayonlashtirish – regional tabiiy geografiyaning metodologik asosi.

O'zbekiston tabiiy geografiyasi o'quv kursining xo'jalikni rivojlantirishga, bu jarayonda vujudga keladigan muammolarni hal qilishga hamda atrof-muhitni va yirik hududiy ishlab chiqarish majmualarini sifat jihatdan o'zgartirishning ilmiy asoslarini yaratishga qaratilganligi.

O'zbekiston tabiatini geografik o'rganish tarixi bosqichlari. Ayrim olimlar va yetakchi ilmiy maktablarning O'zbekiston tabiatini o'rganishga qo'shgan hissasi. O'zbekistonda geografiya fanida shakllangan asosiy ilmiy yo'nalish va maktablar.

O'zbekiston tabiatini shakllantiruvchi omillar

O'zbekistonning geografik o'rni, chegaralari, maydoni. Eng muhim landshaft-geografik xususiyatlari. O'zbekiston tabiatini shakllanishining asosiy qonuniyatlari, landshaftlarning paydo bo'lishi va rivojlanishi.

Tektonikasi va geologik tarixi

Yer po'stining hozirgi kundagi epeyrogenik harakatlari. Zilzilalar. O'zbekistonning seysmik rayonlari. Orografik tuzilishi. Relyef rang-barang tabiiy sharoitni shakllantiruvchi omil. Morfostruktura va morfoskulptura relyef shakllarining genezisi hamda geografiyasi. O'zbekiston relyefini turlarga ajratish masalalari va hududini geomorfologik rayonlashtirish.

O'zbekiston iqlimi

O'zbekiston iqlimiga umumiy tavsif. Landshaftlarning shakllanishida muhim o'rin tutuvchi iqlim hosil qiluvchi omillar tahlili. Iqlim mintaqalarini va zonalarining shakllanishi. Havo haroratining o'rtacha yillik, yanvar va iyul oylaridagi taqsimlanishi. Termik resurslari va ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati. Havo namligi, bug'lanish, yog'inlarning yillik taqsimlanishi. Namlik resurslari va ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati. Qor qoplami. Shamollar va ularning turlari. O'zbekistonda atmosfera havosining tozaligini saqlash muammolari.

O'zbekistonning ichki suvlari

Suv oqimining hosil bo'lishi va yillik taqsimlanishi. Daryolarning to'yinishi, suv sarfi va loyqaligi. Sel hosil bo'lishi, muzliklar, ko'llar, botqoqliklar va ularning geografik taqsimlanishi. Ichki suvlar rejimining o'zgartirilishi. Orol muammosi. Asosiy kanallar va suv omborlari, ularning ahamiyati. Suv boyliklaridan oqilona foydalanish.

O'zbekiston hududining yer osti suvlari, ularning hosil bo'lishi va genetik turlari. Grunt (sizot) suvlari va ularning gidrokimyoviy xususiyatlari, zovur suvlari. O'zbekistonning yer osti suv resurslari va ulardan oqilona foydalanish muammolari.

Tuproqlari, o'simliklari va hayvonot dunyosi

O'zbekiston tuproqlari, ularning xususiyatlari. Yer resurslari, ularning holati va ulardan oqilona foydalanish.

O'simliklarining ekologik va geografik xususiyatlari. O'zbekistonning cho'l, adir, tog', yaylov o'simliklari va ularning xo'jalikdagi ahamiyati, muhofazasi.

O'zbekiston hayvonotining landshaft zonalari bo'ylab tarqalishi. O'zbekiston hayvonotini muhofaza qilish muammolari.

O'zbekistonda tabiat va atrof-muhitni muhofaza qilish

O'zbekistondagi ayrim regional va mahalliy geoekologik muammolar va ularning yechimi. Noyob landshaftlar va tabiat yodgorliklari muhofazasi. Qo'riqxonalar, milliy bog'lar, buyurtmalar.

O'zbekistonda landshaftlari va ularni xo'jalik maqsadlarida baholash

O'zbekistonda landshaftlarning zonalligi va balandlik buyicha mintaqalanishi. O'zbekiston landshaftlarining tasnifi, asosiy tasnif birliklari.

O'zbekiston tabiiy sharoiti va resurslarini xo'jalik manfaatlari nuqtayi nazaridan baholash: sug'orma dexqonchilik, bahorikor dexqonchilik, yaylov chorvachiligi hamda rekreatsiya nuqtayi nazaridan baholash. Baholash usullari.

Regional qism

Сканировано с CamScanner

O‘zbekistonni tabiiy-geografik rayonlashtirish. Mavjud rayonlashtirish sxemalarining tahlili. O‘zbekistonning o‘quv maqsadlariga moslashtirilgan tabiiy-geografik rayonlashtirish sxemasi.

Tekislik kichik provinsiyasi. Ustyurt okrugiga tavsif. Quyi Amudaryo okrugiga tavsif. Orol okrugiga tavsif. Qizilqum okrugiga tavsif. Quyi Zarafshon okrugiga tavsif.

Tog‘ oldi va tog‘ kichik provinsiyasi. O‘rta Zarafshon okrugiga tavsif. Qashqadaryo okrugiga tavsif. Surxondaryo okrugiga tavsif. Mirzacho‘l okrugiga tavsif. Chirchiq-Ohangaron okrugiga tavsif. Farg‘ona okrugiga tavsif.

O‘zbekistonni tabiiy geografik o‘rganishdagi asosiy muammolar.

II-Qism. O‘zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi

O‘zbekistonning jaxon siyosiy xaritasidagi o‘rni, ma’muriy-hududiy bo‘linishi

O‘zbekiston Respublikasining geografik va siyosiy geografik o‘rni, maydoni va chegaralari. Uning mamlakatni tarixiy, siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi bilan bog‘liqligi. O‘zbekiston Respublikasining makrogeografik, mezogeografik va mikrogeografik tutgan o‘rni va roli. Mamalakatning ma’muriy-hududiy tuzilmasi.

O‘zbekistonning tabiiy sharoiti va resurslari, ularning xo‘jalik ahamiyati

O‘zbekistonning yer yuzasi tuzilishi va mineral resurs salohiyati. Iqlimi va suvlari. Agroiqlim resurslari va ularning xo‘jalik ahamiyati. Kanallar va suv omborlari, ulardan foydalanishning hozirgi ahvoli. Yer fondi va uning tarkibiy tuzilishi. O‘zbekistonning hayvonot va o‘simlik dunyosi, ularning xo‘jalik ahamiyati.

O‘zbekiston aholisi va mehnat resurslari, mehnat bozori

Aholi soni va uning tadrijiy o‘zgarishlari. Mamlakat aholisining joylashuv xususiyatlari. Aholi sonining o‘sishi va joylashuviga ta’sir qiluvchi omillar. Respublika aholisining tabiiy va mexanik xarakati, ularning mintaqaviy xususiyatlari. Aholining jins-yosh, milliy va ijtimoiy tarkibi. Shahar va qishloq aholisi. Urbanizatsiya va uning regional xususiyatlari.

Mehnat resurslari va ulardan foydalanish. Mehnat bozori va uning hududiy jihatlari.

O‘zbekiston Respublikasi xo‘jaligining umumiy tavsifi

Milliy iqtisodiyotning shakllanishi xususiyatlari. Uning tarkibiy tuzilishi va rivojlanishining asosiy makroiqtisodiy ko‘rsatkichlari. Yalpi ichki mahsulot. Mamlakat xo‘jaligining ixtisoslashuvi va uning mintaqaviy xususiyatlari. Asosiy ixtisoslashgan tarmoqlari. Iqtisodiy-ijtimoiy islohotlar va ularning geografik jihatlari. Milliy iqtisodiyotni modernizatsiya va diversifikatsiya qilishning ahamiyati. Erkin iqtisodiy zonalar.

O‘zbekiston sanoati. Yoqilg‘i-energetika majmuasi

Sanoatning tarmoqlar tarkibi. Yoqilg‘i-energetika majmuasi, uning iqtisodiyotda tutgan o‘rni. Yoqilg‘i sanoatining tarmoqlari. Ko‘mir, neft va gaz sanoati. Yoqilg‘i sanoati korxonalarining joylanishi xususiyatlari. O‘zbekistonda ko‘mir, neft, tabiiy gaz qazib olish.

Elektr-energetika sanoati. Elektr stansiyalar va ularning turlari, joylashuvi xususiyatlari. Gidroelektrstansiyalar va issiqlik elektrstansiyalar. Elektr energiya ishlab chiqarishning tadrijiy o‘zgarishlari.

Sanoat markazlari, sanoat tugunlari, sanoat rayonlari. Muqobil energiya resurslaridan foydalanish masalalari. Energiya ishlab chiqarish sikllari.

Metallurgiya sanoati

O‘zbekiston metallurgiya majmuasi va uning tuzilishi. Qora va rangdor metallurgiya sanoati. Ularning korxonalarini joylashuvi xususiyatlari, xomashyo bazasi, mahsulot ishlab chiqarish. Metallurgiya sanoati geografiyasi.

Kimyo sanoati

O‘zbekistonda kimyo sanoatining shakllanishi va rivojlanishi. Uning tarmoqlar tarkibi. Kimyo, neft kimyosi, mineral o‘g‘itlar, sintetik tola ishlab chiqarish, kimyo-farmatsevtika, lok-bo‘yoq va boshqa tarmoqlar, ularning joylanishi. Kimyo sanoati mahsulotlari ishlab chiqarish va uning hududiy tuzilishi.

Mashinasozlik va metalni qayta ishlash sanoati

Mashinasozlik va metalni qayta ishlash sanoatining mamlakat iqtisodiyotida tutgan o‘rni. Uning tarkibiy tuzilishi. Transport, traktor va qishloq xo‘jaligi, to‘qimachilik, stanoksozlik, asbobsozlik, elektrotexnika mashinasozligi. Mustaqillik davrida mashinasozlikning rivojlanishi. Avtomobilsozlik va uning geografiyasi. Mashinasozlik majmuasida mahsulot ishlab chiqarishning tarmoqlar va hududiy xususiyatlari.

Qurilish materiallari, o‘rmon, yog‘ochni qayta ishlash va selluloza-qog‘oz sanoati

Ўзбекистонда қурилиш материаллари саноатининг ривожланиши. Унинг yirik korxonalarini joylanishi. Qurilish materiallari ishlab chiqarishning tadrijiy va hududiy tarkibi. O‘rmon, yog‘ochni qayta ishlash va selluloza-qog‘oz sanoati rivojlanishining imkoniyatlari.

Yengil va oziq-ovqat sanoati

O‘zbekistonda yengil va oziq-ovqat sanoati shakllanishi va rivojlanishining omillari. Tarmoqlar tarkibi. Yengil sanoatning to‘qimachilik, tikuvchilik, trikotaj, poyafzal, oziq-ovqat sanoatining go‘sht, sut, un-yorma, yog‘-moy, shakar, non mahsulotlari, qandolatchilik, makaron, meva-konserva tarmoqlarining rivojlanishi.

Сканировано с CamScanner

Yengil va oziq-ovqat sanoati mahsulotlari ishlab chiqarishning mintaqaviy xususiyatlari.

O'zbekiston qishloq xo'jaligi

Qishloq xo'jaligining milliy iqtisodiyotda tutgan o'rni va roli. O'zbekiston qishloq xo'jaligiga umumiy tavsif. Qishloq xo'jaligi tarmoqlari haqida tushuncha. Dehqonchilik. Chorvachilik va uning ixtisoslashuvi. Respublika agrosanoat majmuasi. Mustaqillik yillarida agrar islohotlar. Qishloq xo'jaligida mulkchilikning yangi shakllarini vujudga kelishi. Fermer xo'jaliklarining rivojlanishi.

O'zbekiston yer-suv resurslaridan foydalanish. Yangi yerlarning o'zlashtirilishi. Irrigatsiya va melioratsiya .

Dehqonchilikning qishloq xo'jaligi va mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rni. Tarmoqlar tarkibi va rivojlanishi xususiyatlari. Texnika ekinlari (paxta, tamaki, kanof), g'allachilik, bog'dorchilik-uzumchilik, sabzavot-polizchilik, kartoshkachilik, moyli ekinlar va yem-hashak ekinlari yetishtirish. Qishloq xo'jaligi ekin maydonlari va mahsulot yetishtirishning mintaqaviy xususiyatlari. Dehqonchilik rayonlari.

Chorvachilikning respublika xo'jaligidagi ahamiyati. Chorvachilik tarmoqlarining joylashuviga ta'sir etuvchi omillar. Chorvachilikni tarmoqlar tarkibi. Qoramolchilik, qo'ychilik va echkichilik, qorako'lchilik, parrandachilik, cho'chqachilik, baliqchilik, pillachilik va boshqa tarmoqlar. Chorvachilik rayonlari Sut-go'sht, go'sht-sut va jun chorvachiligi. Chorva hayvonlari bosh soni va chorvachilik mahsulotlari yetishtirishning viloyatlar bo'yicha taqsimlanishi.

Ijtimoiy sohalarning rivojlanishi

Ijtimoiy soxalarning tuzilishi va rivojlanish xususiyatlari. O'zbekiston ta'lim tizimi. Sog'liqni saqlash tizimi va uning rivojlanishi. Aholiga xizmat ko'rsatish. Maishiy, madaniy va boshqa xizmatlar. Rekreatsiya resurslari va rekreatsiya geografiyasi. O'zbekistonda turizmning rivojlanishi, turizm geografiyasi.

O'zbekiston transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari geografiyasi

O'zbekistonda milliy transport tizimining tarixiy tarkib topishi va rivojlanishi. Transportning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati. Transportda yuk va yo'lovchi tashish geografiyasi. O'zbekistonning savdo-iqtisodiy aloqalarida transportning roli. Respublikaning transport majmuasi. Transportning turlari. Temir yo'l, avtomobil, quvur, havo, daryo transporti.

Mustaqillik yillarida mamlakat transportining rivojlanishi, O'zbekistonning xalqaro savdo tizimlariga chiqish imkoniyatlari.

Regional qism

O'zbekiston Respublikasi xo'jaligining hududiy tarkibi va iqtisodiy rayonlari

Iqtisodiy rayonlashtirishning nazariy va amaliy ahamiyati, uning respublika xo'jaligini rivojlantirish rejalari bilan bog'liqligi. Iqtisodiy rayon hosil qiluvchi omillar. Rayonning tabiiy-resurs salohiyati. Aholisi va mehnat resurslari. Iqtisodiy rayon va viloyatlar xo'jaligining tarmoqlar tarkibi, ixtisoslashuvi. Rayon iqtisodiyotining hududiy tarkibi va hududiy ishlab chiqarish majmualari. Mintaqalar xo'jaligining ichki tafovutlari va shaharlari. Transport infratuzilmasi va tashqi iqtisodiy aloqalari. Maxsus industrial zonalar. Geoekologik muammolar va rayon xo'jaligi rivojlanishining istiqbol yo'nalishlari.

O'zbekiston iqtisodiy rayonlari. Toshkent, Farg'ona, Zarafshon, Janubiy, Mirzacho'l, Quyi Amudaryo iqtisodiy rayonlari va ularning tarkibiy qismlarini tavsifi.

4. Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Jahon geografiyasidan foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

4.1. Asosiy adabiyotlar.

1.BradschawM. World regional geofraphy. Boston. 2000.

2.Александровская Н.В. ва бошқалар. Дунё қитъалари табиий географияси. – Т.: 1967.

3.Власова Т.В. Материклар ва океанлар табиий географияси. -Т.: 1985, I, II жилд.

4. Экономическая и социальная география стран ближнего зарубежья. Под ред. М.Ратанова. –М., 2004.

5.Социально-экономическая география зарубежного мира. под ред. В.В.Вольского. –М., 2003.

6.Родионова И.Э. Экономическая и социальная география мира. В 2 т. Т. 1,2 : учебник для бакалавров. 2-е изд., испр. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2015, -431 с.

7.Баратов П., Маматкулов М., Рафиков А. Ўрта Осиё табиий географияси. – Т.: Ўқитувчи, 2002.

8.Қаюмов А., Пардаев Ғ, Исломов И. Иқтисодий ва ижтимоий география. (Ўрта Осиё иқтисодий ва ижтимоий географияси. Ўқув қўлланма). -Т., 2007

4.2. Qo'shimcha adabiyotlar.

9.Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017 й., 6-сон, 70-модда.

10.Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи // Халқ сўзи газетаси 2017 йил 16 январ, №11.

11.Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон ҳаёт, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. –Т.: Ўзбекистон, 2017.

Сканировано с CamScanner

12.Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. –T. O`zbekiston, 2017.
13.Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta`minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O`zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 24 yilligiga bag`ishlangan tantanali marosimdagi ma`ruza2016-yil 7-dekabr. –T. O`zbekiston, 2017.
14.Ҳасанов И., Ғуломов П.Н. Ўрта Осиё табиий географияси -Т.: Университет, 2002.
15.Ҳасанов И., Ғуломов П.Н. Ўзбекистон табиий географияси (1-қисм). Ўқув қўлланма.-Т.: Ўқитувчи, 2007.
16.Ҳасанов И., Ғуломов П.Н., Қаюмов А. Ўзбекистон табиий географияси (2-қисм). Ўқув қўлланма.-Т.: Университет, 2010.
17.Экономическая и социальная география стран ближнего зарубежья. –М., 2004. (Ратанова М. Таҳрири остида)
18.Ермаков Ю.Г., Игнатьев Г.М. и др. Физическая география материков и океанов. -М.: Высшая школа, 1988
19.Липец Ю. Г. Пуляркин В. А., Шлихтер С. Б. География мирового хозяйство. -М., 1999
20.Физическая география мирового океанов. -М.: Изд-во МГУ, 1998.
21.Власова Т.В. Физическая география материков и океанов. -М.: Просвещение, 1986.
22.Зарубежная Азия. 1982.
23.Зарубежная Европа. 1982.
24.Калесник С.В. Общие географические закономерности Земли. -М.: Мысль, 1970.
25.Болтаев М.Ж. Чет мамлакатлар иқтисодий географияси. Маърузалар матни. -Т., 2000.
26.Леонтьев О.К. Физическая география мирового океана. -М.: 1982.
27.Притула Т.Ю., Ерёмина В.А., Спрялин А.Н. Физическая география материков и океанов. –М.: ВЛАДОС 2003, с. 685
28.Абирқулов Қ. Иқтисодий география. –Т., 2004.
29.Войтович М.С. Экономическая и политическая география зарубежных стран. –Минск, 1980
30.Ломакин В. Х. Мировая экономика. -М., 1998.
31.Вопросы экономической и политической географии зарубежных стран. Под. ред. А.С.Фетиосва, И.С.Ивановой, И.М.Кузиной, Вып.19-М-Смоленск. Ойкумена. 2011, -331 с.
32.Максаковский В.П.географическая картина мира. Кн. I, II: Общая характеристка мира. М.: Дрофа, 2008, -495 с.
33.Лучников А.С. Экономическая и социальная география России и мира. Политическая карта мира: учебное пособие. – Пермь, 2015. -164 с.
34.Шаригин А., Чистобаев Г.Экономическая и социальная география. -М., 1991.
35.Goudie A. Physische Geograhfie. –Munxen: «Westerman», 1997
36.Gograpfier Physische Geograhfier. –Bonn: «Cornelsen», 1989.
37.Kulke E. Wirtschafts - geograhfie. -Munxen – Zurich: «Ferdinand Schoningh», 2004.
38.Hagget P. Geograhfie. –Bonn: «Cornelsen», 2001.
39.Маматкулов М. Ўрта Осиё геоморфологияси. —Т.: Университет, 2008.
40.Бабушкин Л.Н. Когай Н.А. Физическая география Средней Азии. Учебное пособие. –Т.: ТашГУ, 1978.
41.Когай Н.А. Физическая география Средней Азии. Учебное пособие. –Т.: ТашГУ, 1979.
42.Бабаев А. Г., Зонн И.С. и др. Пустыни. -М.: Мысль. 1986.
43.Бабушкин Л.Н., Когай Н.А. Природные территориальные комплексы Юго-Запада Средней Азии. –Т.: Фан, 1975.
44.Бабушкин Л.Н., Когай Н.А. Физико-географическое районирование
45.Средней Азии.(Таджикистан).Научные труды ТашГУ.Вып.307.-Т., 1967. Баратов П. Ўзбекистон табиий географияси. –Т.: Ўқитувчи, 1996.
46.Исаченко А.Г. и др. Ландшафты. -М.: Мысль, 1989.
47.Коровин Е.П. Растительность Средней Азии и Южного Казахстана. Кн-1. 1961; Кн.2. 1962.
48.Мавлонов Ғ.О., Маматкулов М.М. Ўрта Осиё тоғларининг қадимги музликлари "Фан". Тошкент, 1972.
49.Никитин А.М.Водохранилища Средней Азии.-Л.:Гидрометиздат, 1991.
50.Никитин А.М. Озера Средней Азии. -Л.: Гидрометиздат, 1987.
51.Чупахин В.М. Природные районирования Казахстана. -Алма-Ата, Наука, 1970.
52."Ўрта Осиё географияси" фани бўйича тайёрланган ўқув услубий мажмуа.
53.Агеева Р.А. Страны и народы. -М., 2002.
54.Копылов В.А. География промышленности России и стран СНГ. -М., 2001.
55.Ломакин В.К. Мировая экономика. -М., 2003.
56.Малый атлас мира. -М., 2000.
57.Страны и народы. –М., 1986.
58.Умумтаълим 7,9-синф атласлари.
59.Янчук С. Экономическая и социальная география стран Центральной Азии и СНГ. Текст лекций. – Т., 2000.

4.3. Elektron ta'lim resurslari.

60.www unep orq БМТнинг атроф-муҳит бўйича дастури.
61. www.undp.uz (БМТ Тараққиёт Дастури Веб-сайти).
62. www.gwpcacena.org

O'zbekiston geografiyasidan foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

4.1. Asosiy adabiyotlar.

1.Баратов П. Ўзбекистон табиий географияси. –Т., Ўқитувчи, 1996.

Сканировано с CamScanner

2.Ҳасанов И., Ғуломов П.Н. Ўзбекистон табиий географияси (1-қисм). Ўқув қўлланма.-Т.: Ўқитувчи, 2007.
3.Ҳасанов И., Ғуломов П.Н., Қаюмов А. Ўзбекистон табиий географияси (2-қисм). Ўқув қўлланма.-Т.: Университет, 2010.
4.Асанов Г.Р., Набихонов М., Сафаров И. Ўзбекистоннинг иқтисодий ва ижтимоий жўғрофияси. -Т.: "Ўқитувчи", 1994.
5.Солиев А. Ўзбекистон географияси.-Т.:Университет, 2014.
6.Солиев А ва бошқалар Минтақавий иқтисодиёт. –Т., 2003.
7.Солиев А., Назаров М., Қурбонов Ш. Ўзбекистон ҳудудлари ижтимоий - иқтисодий ривожланиши . –Т.: "Мумтоз сўз", 2010.

4.2. Qo'shimcha adabiyotlar.

8.Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017 й., 6-сон, 70-модда.
9.Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон ҳаёт, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. –Т.: Ўзбекистон, 2017.
10.Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. –T. O`zbekiston, 2017.
11.Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta`minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O`zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 24 yilligiga bag`ishlangan tantanali marosimdagi ma`ruza2016-yil 7-dekabr. –T. O`zbekiston, 2017.
12.Бабушкин Л.Н., Когай Н.А., Зокиров Ш.С. Агроклиматические условия сельского хозяйства Узбекистана.-Т.: Меҳнат, 1975.
13.Бабушкин Л.Н, Когай Н.А. Физико-географическое районирование Узбекской ССР. Труды ТашГУ. Нов.серия. вып 231. Географические науки, кн.27. –Т., 1964.
14.Богданов О.П. Животные Узбекистана.-Т.: Ўқитувчи, 1975.
15.Мўминов А. ва бошқалар. Ўзбекистон табиий географияси. -Т.: Ўқитувчи, 1984.
16.Ҳасанов И.А., Ғуломов П.Н. Ўрта Осиё табиий географияси.-Т.: Университет, 2002.
17.Аҳмедов Э.-Ўзбекистон шаҳарлари мустақиллик йилларида.-Т., "Абу Али Ибн Сино", 2002.
18.Ата-Мирзаев О., Тухлиев Н. Узбекистан природа население экономика. "Ўзбекистон миллий энциклопедияси". -Т., 2009.
19.Муллажонов И. Население Узбекиской ССР. -Т.: "Узбекистан", 1989.
20.Солиев А.С., Маллабоев Т. Иқтисодий ва социал география курсида айрим конуниятларни ўрганиш методикаси.-Т., 1995.
21.Солиев А.С., Қаршибоева Л. Иқтисодий географиянинг назарий ва амалий муаммолари. -Т., 1999.
22.Тухлиев Н., Таксанов А. Национальная экономическая модель Узбекистана. -Т.: "Ўқитувчи", 2000.
23.Ғуломов С., Убайдуллаева Р., Ахмедов Э. Мустакил Ўзбекистон (ўзбек, инглиз тилларида). -Т.: "Меҳнат", 2001.
24.Zokirov Sh.S., Ibragimova R.A. Orol tabiiy geografik okrugi. T.: mumtoz so`z, 2015.

4.3. Elektron ta'lim resurslari.

1.www.amazon.com.
2.www.undp.uz
3.www.gwpcacena.org
4.www.Ziyo.net
5.www.geogr/msu.ru
6.www.MGPU.ru/materials/GEOGRAPH.swf.

5. Jahon geografiyasi va O'zbekiston geografiyasi ixtisoslik fanlaridan yakuniy davlat attestatsiyasi savollari

Materiklar va okeanlar tabiiy geografiyasi

1. Tinch okeani
2. Shimoliy Muz okeani
3. Afrikaningdaryolari
4. Afrikaning ko'llari
5. Afrikaning iqlim mintaqalari
6. Afrikaning relyef elementlar haqida tushuncha bering
7. Afrikaning relyefi.
8. Afrikaning tabiat zonalari
9. Afrikaning tekshirilish tarixi.
10. Antarktida materigiga umumiy tavsif
11. Antarktida materigining iqlimi.
12. Antarktida materigining tabiiy sharoitiga ta'rif berish.
13. Antarktidaning muz osti relyefi
14. Antarktidaning o'simlik va hayvonot dunyosi.
15. Shimoliy Amerikaning Appalachi tog' massivi.
16. Shimoliy Amerikaning arktikava subarktika iqlim mintaqasi.
17. Shimoliy Amerikaning Buyuk tekisliklari.
18. Antarktidaning o'rganilish tarixi.
19. Atlantika okeani
20. Avstraliya va Okeaniyaning iqlim mintaqalari
21. Avstraliyaning geologik tuzilishi relyefi va foydali qazilmalari
22. Avstraliyaning ichki suvlari
23. Avstraliyaning kashf etilishi
24. Avstraliyaning o'simlik va hayvonot dunyosi.
25. Yevrosiyo materigining o'rganilish tarixi.
26. Dunyo okeani iliq oqimlari

Сканировано с CamScanner

27. Dunyo okeani sovuq oqimlari.
28. Dunyo okeanining iqlim mintaqalariga ta'rif berish.
29. Dunyo okeanining orollari
30. Dunyo okeanining xalq xo'jaligidagi ahamiyati
31. Geografik qobiqhaqida tushuncha bering
32. Hind okeani
33. Janubiy Amerikaning o'simlik va hayvonot dunyosi
34. Janubiy Amerika geologik tuzilishi va relyefi
35. Janubiy Amerika materigiga umumiy geografik tavsif
36. Janubiy Amerika tabiiygeografik o'lkalariga ta'rif bering
37. Yevrosiyo materigining tabiat zonalariga ta'rif berish
38. Yevrosiyo materigining foydali qazilmalari
39. Yevvrosiyo materigining iqlim mintaqalariga ta'rif berish
40. Janubiy Amerikaning Amazonka pasttekisligi
41. Janubiy Amerikaning And tog'ligiga ta'rif
42. Janubiy Amerikaning daryolari
43. Janubiy Amerikaning geologik tuzilishi va relyefi
44. Janubiy Amerikaning ichki suvlari
45. Janubiy Amerikaning iqlim mintaqalari
46. Okeaniyaning o'simlik va hayvonot dunyosi
47. Okeaniyaning regional tavsifi
48. Yevrosiyoning ko'llariga tavsif
49. Shimoliy Amerika tabiatining asosiy xusiyatlari
50. Yevrosiyo daryolari

Jahon iqtisodiy geografiyasi

1. Jahon iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi fanining o'rganish obyekti va predmeti, maqsadi va vazifalari
2. Jahon mamlakatlariningdavlat tuzumi
3. Jahon siyosiy xaritasi shakllanishining xususiyatlari va asosiy bosqichlari.
4. Dunyo okeani resurslari va ulardan foydalanish
5. Jahon mineral resurslari va ulardan foydalanish.
6. Jahon suv resurslari, chuchuk suv maummosi
7. Jahon aholining tarkibi
8. Jahon aholisining zichligi va joylashuvi
9. Jahonda urbanizatsiya jarayonining rivojlanishi
10.Jahon xo'jaligininggeografik modeli
11.Jahon xo'jaligiga umumiy ta'rif
12.Xalqaro mehnat taqsimoti va unga ta'sir etuvchi omillar
13.Jahon sanoatining tarmoqlar tarkibi
14.Jahon energetika sanoati. Jahonda elektroenergiya ishlab chiqarish
15.Jahon neft zahirasi va uni qazib olish.
16.Jahon gaz sanoati. Ko'mir sanoati geografiyasi.
17.Jahon qora va rangli metallurgiya. Po'lat ishlab chiqarish va eksport qilish.
18.Rivojlangan mamlakatlarda fantalab mashinasozlik sanoatining mujassamlashuvi. Avtomobilsozlik.
19.Jahon kimyo sanoati.
20.Jahonda yengil va oziq-ovqat sanoatining rivojlanishi
21.Jahon qishloq xo'jaligi
22.Jahonda chorvachilikning rivojlanishi
23.Fan-texnika inqilobining jahon qishloq xo'jaligiga ta'siri
24.Jahon transporti
25.Yevropa davlatlariga umumiy iqtisodiy geografik tavsif
26.Italiyaga umumiy iqtisodiy geografik tavsif
27.AQShningumumiy iqtisodiy geografik tavsifi
28.Sharqiy Yevropa mamlakatlariga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
29.Germaniyaga umumiy iqtisodiy geografik tavsif
30.MDH mamlakatlariga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
31.Germaniyagaumumiy iqtisodiy geografik tavsif
32.Buyuk Britaniyagaumumiy iqtisodiy geografik tavsif.
33.Fransiyaga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
34.Turkiyaga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
35.Yaponiyaga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
36.Rossiyaga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
37.Janubiy Koreyaga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
38.Sharqiy Osiyo davlatlariga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
39.Kavkazorti davlatlariga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
40.Janubiy Osiyo davlatlariga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
41.Janubi-g'arbiy Osiyo davlatlariga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
42.Janubiy-sharqiy Osiyo davlatlariga umumiy iqtisodiy geografik tavsif.
43.Xitoyga umumiy iqtisodiy geografik tavsif
44.Hindistonga umumiy iqtisodiy geografik tavsif
45.LotinAmerikasi davlatlariga umumiy iqtisodiy geografik tavsif
46.Braziliyaga umumiy iqtisodiy geografik tavsif
47.Shimoliy Afrika davlatlariga iqtisodiy geografik tavsif
48.Tropik Afrika davlatlariga iqtisodiy geografik tavsif
49.Janubiy Afrika Respublikasiga iqtisodiy geografik tavsif
50.Avstraliya va Okeaniya mamlakatlariga iqtisodiy geografik tavsif

O'rta Osiyo tabiiy geografiyasi

1. O'rta Osiyo tabiiy geografiya kursining maqsad va vazifalari, obyekti, predmeti, boshqa fanlar bilan aloqalari.
2. Regional tabiiy geografiyaning geografik fanlar tizimidagi o'rni.
3. O'rta Osiyo tabiiy geografik o'lkasining hududiy qamrovi va o'ziga xos xususiyatlari

Сканировано с CamScanner

4. O‘rta Osiyo tabiiy geografik o‘lkasining geografik o‘rni, maydoni va chegaralari.
5. O‘rta Osiyoning yondosh tabiiy geografik o‘lkalar bilan aloqadorligi, tabiatining o‘xshash tomonlari va tavofutlari. O‘lka tabiatining o‘ziga xos xususiyatlari.
6. O‘rta Osiyoni tabiiy geografik o‘rganish bosqichlari
7. O‘rta Osiyoning geologik tuzilishi
8. O‘rta Osiyoda foydali qazilma konlarining tarqalishi.
9. O‘rta Osiyo hududida bo‘lib o‘tgan asosiy tog‘ paydo bo‘lish (burmalanish) bosqichlari (Kaledon, Gersin, Alp, yangi tektonik harakatlar).
10. O‘rta Osiyo hududining neogen-to‘rtlamchi davrdagi geologik rivojlanish tarixi.
11. O‘rta Osiyo hududining paleozoy, mezozoy va kaynazoy davrlarining paleogeografik rivojlanish tarixi.
12. O‘rta Osiyoning tog‘li qismi relyefi
13. O‘rta Osiyoning tekislik qismi relefi
14. Markaziy Qozog‘iston past tog‘liklari, uning hududidagi tog‘ tizmalari, qirlar, denudatsion va akkumlyativ tekisliklar, melkosopochniklar.
15. Turon tekisligi, uning hududidagi toh tizmalari, qirlar, platolar, botiqlar, qum massivlari, tog‘ oldi prolluvial tekisliklari, alluvial tekisliklar va pasttekisliklar, dengiz pasttekisliklari, deltalar, taqirlar, sho‘rxoklar, qadimgi daryo o‘zanlari, karst relyef shakllari va boshqalar
16. O‘rta Osiyo hududi Yer yuzasining tuzilish
17. O‘rta Osiyo iqlimi
18. O‘rta Osiyo iqlimini shakllantiruvchi omillar: geografik o‘rni va u bilan bog‘liq quyosh radiatsiyasi, atmosfera sirkulatsiyasi (havo masalarining turlari va ularning almashinib turishi), yer yuzasining tuzilishi va holati, inson xo‘jalik faoliyatining ta’siri.
19. O‘rta Osiyo iqlimidagi tavofutlar.
20. O‘rta Osiyoning ichki suvlari
21. O‘rta Osiyo ichki suvlarining tabiatning boshqa komponentlariga (iqlimi, yer yuzasining tuzilishi va boshqalar) bog‘liqligi va hududiy joylanish qonuniyatlari.
22. O‘rta Osiyoning daryolari
23. O‘rta Osiyoning ko‘llari, ularning hudud bo‘ylab tarqalishi
24. O‘rta Osiyoning yer osti suvlari, ularning hosil bo‘lishi va tarqalish qonuniyatlari
25. O‘rta Osiyondagi hozirgi zamon muzliklari, ularning hududiy tarqalishi.
26. O‘rta Osiyo hududida barpo etilgan suv omborlari va kanallari, ularning tabiatga ta’siri va xalq xo‘jaligidagi ahamiyati.
27. Orol dengizi muammosi.
28. O‘rta Osiyoning tuproq qoplami
29. O‘rta Osiyo tekislik, tog‘ oldi va tog‘ qismlaridagi asosiy tuproq turlari va ularning tavsifi.
30. O‘rta Osiyo cho‘llarining zonal hamda litologik tiplari. Cho‘llanish.
31. O‘rta Osiyoning o‘simlik qoplami
32. O‘rta Osiyo o‘simliklarning asosiy turlari, ularning gorizontal, vertikal va intrazonal tarqalishi.
33. O‘rta Osiyo o‘simlik boyliklari, ularning inson xo‘jalik faoliyati ta’sirida o‘zgarishi. O‘simlik boyliklaridan oqilona foydalanish va muhofaza qilish.
34. O‘rta Osiyoning hayvonot dunyosi
35. O‘rta Osiyo tabiatini muhofaza qilishda qo‘riqxonalar, xalq (milliy) bog‘lari va buyurtmaxonalar, jamoat tashkilotlari, ekologik ta’lim va tarbiyaning ahamiyati.
36. O‘rta Osiyoni tabiiy geografik rayonlashtirish tajribalari tahlili
37. O‘rta Osiyoni tabiiy geografik rayonlashtirish tamoyillari va taksonomik birliklari (provinsiya, kichik provinsiya, okrug, rayon).
38. Markaziy Qozog‘iston provinsiyasining umumiy tabiiy geografik tavsif.
39. Jung‘oriya-Tyanshan provinsiyasining umumiy tabiiy geografik tavsif.
40. Turon provinsiyasining umumiy tabiiy geografik tavsif.
41. Qozog‘iston past tog‘lari okrugi
42. To‘rg‘ay supasimon o‘lkasi okrugi
43. Orolbo‘yi qumli cho‘llari okrugi
44. Betpaqdala okrugi
45. Shimoliy Tyanshan okrugi
46. Balxashbo‘yi-Muyunqum okrugi
47. Markaziy Tyanshan okrugi
48. Markaziy Qoraqum okrugi
49. Tajan-Murg‘ob okrugi
50. Pomir okrugi

O‘rta Osiyo iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi

1. Markaziy Osiyo davlatlarining tabiiy geografik o‘rni
2. Markaziy Osiyo davlatlarining tabiiy, iqtisodiy geografik o‘rni
3. Markaziy Osiyo davlatlarining tabiiy, iqtisodiy va geosiyosiy geografik o‘rni
4. Turkmanistonning sanoat tarmoqlari
5. Qozog‘istonning geografik o‘rni va tabiiy sharoiti
6. O‘zbekiston va Qirg‘iziston munosabatlari
7. O‘zbekistonning tashqi iqtisodiy aloqalari
8. Markaziy Osiyo davlatlarining transporti
9. Qirg‘izistonning aholisi va mehnat resurslari
10. Qozog‘iston sanoat tarmoqlari
11. O‘zbekiston va Qozog‘iston munosabatlari
12. Markaziy osiyo davlatlarining jahon va MDHda tutgan o‘rni
13. Turkmanistonning tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari
14. Markaziy Osiyo davlatlarining tabiiy resursla
15. Qirg‘izistonning geografik o‘rni
16. Markaziy Osiyo davlatlarining tabiiy sharoiti
17. Turkmaniston aholisi va ma’muriy birliklari

Сканировано с CamScanner

18.Tojikiston tabiiy sharoiti va tabiiy resurslari
19.Markaziy Osiyo davlatlarining xo'jaligi
20.Tojikiston sanoat tarmoqlari
21.O'zbekiston va Tojikiston munosabatlari
22.Qirg'izistonning sanoat tarmoqlari
23.Markaziy osiyo davlatlarining demografik holati
24.Qirg'izistonning ma'muriy birliklari va iqtisodiy rayonlari
25.Turkmaniston aholisi va mehnat resurslari
26.Markaziy Osiyo davlatlari sanoati
27.Markaziy Osiyo davlatlarining jahon va MDHda tutgan o'rni
28.Markaziy osiyo davlatlarining tabiiy resurslari
29.Qirg'izistonning geografik o'rni
30.Markaziy Osiyo davlatlarining tabiiy sharoiti
31.Turkmanistonning ma'muriy-hududiy bo'linishi
32.Markaziy Osiyo davlatlari aholisining milliy tarkibi
33.Markaziy Osiyo davlatlari aholisining diniy tarkibi
34.Qozog'iston Respublikasining tashqi iqtisodiy aloqalari
35.O'zbekiston va Qozog'iston munosabatlari
36.Qozog'iston Respublikasining qishloq xo'jaligi
37.Markaziy Osiyo davlatlarining ichki suvlari
38.Markaziy Osiyo davlatlari MDH va jahon hamjamiyatida tutgan o'rni
39.Markaziy Osiyo davlatlarining urbanizatsiya darajasi
40.Markaziy Osiyo davlatlari sanoat tarmoqlari bo'yicha ixtisoslashuvi
41.O'zbekiston Respublikasining ma'muriy-hududiy bo'linishi
42.Markaziy Osiyo davlatlarida alohida muhofaza qilinadigan hududlar
43.O'zbekiston Respublikasining sanoat tarmoqlari
44.Markaziy Osiyo davlatlarining yoqilg'i-energetika sanoati
45.Markaziy Osiyo davlatlarining metallurgiya sanoati
46.Qozog'istonning ma'muriy-hududiy bo'linishi
47.Qozog'iston aholisi va mehnat resurslari
48.O'zbekiston va Turkmaniston munosabatlari
49.Markaziy Osiyo davlatlarining savdo-iqtisodiy munosabatlari
50.Turkmanistonning qishloq xo'jaligi

O'zbekiston tabiiy geografiyasi

1. Regional tabiiy geografiyaning obekti va predmeti
2. O'zbekiston tabiatini geografik o'rganish tarixi bosqichlari: qadimgi dunyo geografiyasida O'zbekiston hududining o'rganilganligi holati.
3. O'zbekiston tabiatini geografik o'rganish tarixi bosqichlari: O'zbekiston hududi tabiati haqidagi geografik tasavvurlarning o'rta asrlarda rivojlanishi.
4. O'zbekiston tabiatini geografik o'rganish tarixi bosqichlari: O'zbekiston ududi tabiati haqidagi geografik tasavvurlarning XVIII asrda va XIX asrning birinchi yarmida rivojlanishi Hamda geografik tasavvurlarning O'zbekiston Hududida mustamlaka davrida rivojlanishi.
5. O'zbekiston tabiatini geografik o'rganish tarixi bosqichlari: O'zbekistonda geografik tasavvurlarning sho'rolar davrida rivojlanishi.
6. O'zbekiston tabiatini geografik o'rganish tarixi bosqichlari: Mustaqillik yillarida O'zbekistonda geografiyaning taraqqiyoti.
7. O'zbekiston tabiatini shakllantiruvchi omillar
8. O'zbekistonning geografik o'rni, chegaralari, maydoni.
9. O'zbekistonning stratigrafiyasi, litologiyasi, tektonikasi
10. O'zbekiston ududining seysmikligi.
11. O'zbekistonning foydali qazilmalari.
12. O'zbekiston orografiyasi va relefining asosiy xususiyatlari
13. O'zbekistonning tekislik qismi relefi
14. O'zbekistonning tog'oldi va tog'lik ismi relefi
15. O'zbekiston iqlimining umumiy tavsif.
16. O'zbekiston iqlimini shakllantiruvchi iqlim hosil qiluvchi omillar.
17. O'zbekiston iqlimi: havo haroratining o'rtacha yillik, yanvar va iyul oylaridagi taqsimlanishi.
18. O'zbekiston iqlimi: havo namligi, bug'lanish, yog'inlarning yillik taqsimlanishi.
19. O'zbekiston iqlimi: Shamollar va ularning turlari. O'zbekistonda atmosfera havosining tozaligini saqlash muammolari.
20. O'zbekistonning ichki suvlari: Daryolar
21. O'zbekistonning ichki suvlari: Ko'llar va suv omborlari.
22. O'zbekiston tuproqlari
23. O'zbekiston o'simliklari
24. O'zbekistonning hayvonot dunyosi
30. O'zbekistonning ichki suvlari: yer osti suvlari
31. O'zbekiston ududining tabiiy geografik rayonlashtirilishi.
32. O'zbekiston landshaftlarining zonalligi va balandlik bo'yicha mintaqalanishi hamda klassifikatsiyasi (tasnifi)
33. Ustyurt okrugining geografik o'rni, geologik tuzilishi va relefi, iqlimi va ichki suvlari
34. Ustyurt okrugining tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Okrugning tabiiy geografik rayonlari
35. Quyi Amudaryo okrugining geografik o'rni, geologik tuzilishi va relefi, iqlimi va ichki suvlari
36. Quyi Amudaryo okrugining tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Okrugning tabiiy geografik rayonlari.
37. Qizilqum okrugining geografik o'rni, geologik tuzilishi va relefi, iqlimi va ichki suvlari
38. Qizilqum okrugining tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Okrugning tabiiy geografik rayonlari.
39. Quyi Zarafshon okrugining geografik o'rni, geologik tuzilishi va relefi, iqlimi va ichki suvlari

Сканировано с CamScanner

40. Quyi Zarafshon okrugining tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Okrugning tabiiy geografik rayonlari.
41. O'rta Zarafshon okrugining geografik o'rni, geologik tuzilishi va relefi, iqlimi va ichki suvlari
42. O'rta Zarafshon okrugining tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Okrugning tabiiy geografik rayonlari.
43. Qashqadaryo okrugining geografik o'rni, geologik tuzilishi va relefi, iqlimi va ichki suvlari
44. Qashqadaryo okrugining tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Okrugning tabiiy geografik rayonlari.
45. Surxondaryo okrugining geografik o'rni, geologik tuzilishi va relefi, iqlimi va ichki suvlari
46. Surxondaryo okrugining tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi. Okrugning tabiiy geografik rayonlari.
47. Mirzacho'l okrugining tabiiy geografik tavsifi
48. Chirchiq-Ohangaron okrugining tabiiy geografik tavsifi
49. Farg'ona okrugining tabiiy geografik tavsifi
50. Orol okrugining tabiiy geografik tavsifi

O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi

1. O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi fanining o'rganish obyekti va predmeti, maqsadi va vazifalari.
2. O'zbekiston Respublikasining geografiko'rni, chegaralari va ma'muriy-hududiy tuzilishi.
3. O'zbekiston Respublikasining tabiiy sharoiti va boyliklarining mamlakat iqtisodiy – ijtimoiy hayotidagi ahamiyati
4. O'zbekiston aholisi va mehnat resurslari
5. Mamlakat milliy iqtisodiyotining tuzilishi va rivojlanish bosqichlari.
6. O'zbekiston Respublikasinin sanoati va tarmoqlar tarkibi.
7. O'zbekiston Respublikasining yoqilg'i sanoati, tarmoqlari, geografiyasi va istiqbollari
8. Mamlakatimiz energetika sanoatiga ta'rif.
9. O'zbekiston metallurgiya sanoati, tarmoqlari, geografiyasi va istiqbollari
10. O'zbekiston mashinasozlik majmuasi, tarmoqlari, geografiyasi.
11. Respublikamiz kimyo sanoatiga ta'rif.
12. Qurilish materiallari sanoati, tarmoqlari, rivojlanish istiqbollari
13. O'zbekistonda yengil sanoati va tarmoqlar tarkibi. Mustaqillik yillarida yengil sanoatdagi islohotlar
14. Oziq-ovqat sanoati, tarmoqlar tarkibi.
15. O'zbekiston Respublikasining qishloq xo'jaligiga umumiyta'rif.
16. Agrosanoat majmuasi haqida tushuncha. O'zbekistonda ASM ning rivojlanishi.
17. Dehqonchilik va uning tarmoqlarining rivojlanishi.
18. O'zbekiston chorvachiligi, geografiyasi.
19. Tashqi iqtisodiy aloqalar geografiyasi.
20. Respublikamizda nomoddiy tarmoqlarning rivojlanishi
21. Iqtisodiy rayonlashtirishning nazariy va amaliy ahamiyati, uning xalq xo'jaligini rivojlantirish bilan bog'liqligi
22. O'zbekistonda iqtisodiy rayonlashtirish tarixi
23. Toshkent iqtisodiy rayoni aholisi va mehnat resurslari
24. Farg'ona iqtisodiy rayonining geografik o'rni, chegaralari, o'ziga xos xususiyatlari. Mamlakat mehnat taqsimotida tutgan mavqei
25. Toshkent iqtisodiy rayoni sanoati.
26. Toshkent iqtisodiy rayonining geografik o'rni, chegaralari, o'ziga xos xususiyatlari. Mamlakat mehnat taqsimotida tutgan mavqei
27. Mirzacho'l iqtisodiy rayoni xo'jaligiga tavsif.
28. Farg'ona iqtisodiy rayoni sanoati va uning tarmoqlari
29. Zarafshon iqtisodiy rayonining geografik o'rni, chegaralari, o'ziga xos xususiyatlari. Mamlakat mehnat taqsimotida tutgan mavqei
30. Janubiy iqtisodiy rayon qishloq xo'jaligiga tavsif
31. Zarafshon iqtisodiy rayoni qishloq xo'jaligiga tavsif.
32. Mirzacho'l iqtisodiy rayonining geografik o'rni, chegaralari, o'ziga xos xususiyatlari. Mamlakat mehnat taqsimotida tutgan mavqei
33. Toshkent iqtisodiy rayoni transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari
34. Quyi Amudaryo iqtisodiy rayoni sanoati
35. Janubiy iqtisodiy rayonining geografik o'rni, chegaralari, o'ziga xos xususiyatlari. Mamlakat mehnat taqsimotida tutgan mavqei
36. Quyi Amudaryo iqtisodiy rayonining geografik o'rni, chegaralari, o'ziga xos xususiyatlari. Mamlakat mehnat taqsimotida tutgan mavqei
37. Mirzacho'l iqtisodiy rayoni aholisi va mehnat resurslari
38. Farg'ona iqtisodiy rayoni aholisi va mehnat resurslari
39. Janubiy iqtisodiy rayon sanoati
40. Quyi Amudaryo iqtisodiy rayoni aholisi va mehnat resurslari
41. Zarafshon iqtisodiy rayoni sanoati
42. Zarafshon iqtisodiy rayoni aholisi va mehnat resurslari
43. Mirzacho'l iqtisodiy rayoni sanoati
44. Janubiy iqtisodiy rayon aholisi va mehnat resurslari
45. Farg'ona iqtisodiy rayoni transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari
46. Toshkent iqtisodiy rayoni qishloq xo'jaligi
47. O'zbekistonda temir yo'l transportining rivojlanishi
48. Quyi Amudaryo iqtisodiy rayoni qishloq xo'jaligi
49. Zarafshon iqtisodiy rayoni transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari
50. Janubiy iqtisodiy rayon transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari

Сканировано с CamScanner

Bakalavriat ta'lim yo'nalishlarida ixtisoslik fanlardan Yakuniy davlat attestatsiyasi sinovlaribo'yicha fanlar dasturi (baholash mezonlari) haqida

MA'LUMOT

№	Ta'lim yo'nalishi shifri va nomi		YADA o'tkaziladigan ixtisoslikfanlar nomi	Bitiruvchilar soni			DAK raisining F.I.SH.
	shifr	Nomi		Jami	o'zbek	rus	
1.	5140600	Geografiya	Jahon geografiyasi O'zbekiston geografiyasi	44	44	–	Hoshimov Jamshid Ramazonovich (Buxoro ixtisoslashtirilgan Jayron pitomnigi direktori)
2.							
3.							
4.							
5.							

Сканировано с CamScanner